№ 219 Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem פרייז 20 גראשן Lodzer Tageblat

לאדזשער טאגעבלאט

רעדאקציע און אדמיניסטראציע: פיעטריקאווער 18.
טעלעפאנען: פון רעדאקציע 75, פון אדמיניסטראציע 47

מאנטאג, כ"ב אלול תרפ"ז | 19 września 1927 r. | צוואנציגסטער יאהרגאנג

אכטונג! אכטונג!
יודישע וועהלער!

נאר 3 טעג

יודישער דעמאקראטישער וואהל-בלאק

זענען געבליבען נאכצוקאנטראלירען די וואהל-רשימות.

זייט נישט פארזעהן און שפעטער אן קליינע ווייזע און זעהט נאך, צו איהר, אייער פרוי און די וואהל-בערעכטיגטע אין אייער פאמיליע זענען ריכטיג ארייגעטראגען אין די וואהל-רשימות, ווייל יעדע פערלוירענע שטימע גיט א כח אונזערע שונאים.

אונזערע ביוראס, וועלכע ערטיילען אלע אינפארמאציעס וועגען אנגעהעריגקייט צו אבוואדען, ביטעס, רעקלאמאציעס, זענען:
1) פאלקס-הויז, זאוואדזקא 5. 2) לויז-וועבער-מייסטער-פעראיין, ברזעזינער 7. 3) אין ראדאגאשץ, זשוראוויא 5 ביי שמואל ציטרין. 4) גלובנא 69 ביי מאיר גאלדבערג.
5) פאלקס-סקויטעו-ארגאניזאציע, פיעטריקאווער 101.
דער יודישער דעמאקראטישער וואהל-בלאק רעפרעזענטירט די דעמאקראטישע יודישע אינטעליגענץ און דעם מיטעלקלאס פון דער יודישער בעפעלקערונג, און אלע האנדווערקער, אלע קליינהענדלער און אלע פון ראד-פערקעהר שטימען פאר'ן יודישען דעמאקראטישען וואהל-בלאק.

פרעזידיום פון יוד. דעמ. וואהל-בלאק.

F. Futerman, Łódź
Piotrkowska 28, tel. 29-21

עמפעהלט צו די בעפארשטעהענדע פייערטאגען:
דיוואנעס, באדניקעס, פארטיערן און מעבעל-איבערצוג — אין וועלוועט, זיידע, פלוש, קאקאס, לינאלעאום און צעראטע
גארדינען, שטארען, באם-פאנס, ברוז-ביז, בעט און טישדעקען אויך קאנטאניערען — אין טיול, עטאמין, פלוש, גאבעלין און זיידע לויט די לעצטע מאדערנע נויהייטען.
●● אלעס צו ביליגסטע פאבריקס-פרייזען, רעעלע בעהאנדלונג ●●
הויפט-פערקויף פון פינסטער'ס פלוש-דעקען הורט און דעטייל.
פ. פוטערמאן, פיעטריקאווער 28 טעל. 29-21.

Dr. med. G. Gersztajn
ד"ר מעד. ג. גערשטיין
ספעציאל-ארצט פאר אויגען-קראנקהייטען
Traugutta 12 (קרוטקא)
נעמט אן פון 7-8 אוונט, 12½—2 מיטאג

פעראייניגטער ארטאדאקס. וואהל-קאמיטעט ביי אגודת „שלומי אמוני ישראל" אין לאדז.

צו אלע אונזערע חברים און סימפאטיקער! דער טאג פון די וואהלען צום לאדזשער שטאט-ראט איז נאהנט. דאס ארטאדאקסישע יודענטום מוז האבען א גערעכטע צאהל פארטרעטער אין שטאט-ראט. ס'ליגט דעריבער א הייליגער חוב אויף יעדען אגודה-חבר און סימפאטיקער מיטצוהעלפען אין דער וואהל-ארבייט.

אלע אגודה-חברים, עסקנים, פארשטעהער פון די בתי-תפלות, גאר בעזונדער אלע צעירים ווערען געבעטען זיך צו מעלדען אין אונזער וואהל-ביורא נארוטאוויטשא (דזיעלנא 11, טעל. 27-91). פערזוימט נישט! שטעלט אייך תיכף צו דער ארבייט!

דאס וואהל-ביורא איז טעטיג און ערטיילט אלערליי אינפארמאציעס טעגליך פון 10 פריה ביז 10 אוונט.

פעראייניגטער ארטאדאקסישער וואהל-קאמיטעט ביי אגודת „שלומי אמוני ישראל" אין לאדז.

ארטאדאקסישע וועהלער!

פערלירט נישט אייער וואהל-רעכט! גיעהט נאכקאנטראלירען אין די אבוואדען צי איהר, אייערע פרויען און אייער גאנצע וואהל-בערעכטיגטע פאמיליע, זענט ריכטיג אריינגעטראגען אין די וועהלער-רשימות! אויב נישט — ווענדעט אייך תיכף אין אגודה-וואהל-ביורא (דזיעלנא 11, טעל. 27-91) טעגליך פון 10 פריה ביז 10 אוונד, וועט מען אפגעבען א רעקורס.

פעראייניגטער ארטאדאקסישער וואהל-קאמיטעט
פון „אגודת שלומי אמוני ישראל" אין לאדז.

קינא-טעאטער „אימפעריאל" זאוואדזקא — 16 —

מיטוואך, דעם 21-טן סעפטעמבער ה. י. 8 אוונד קומט פאר

א פייערליכער קבלת-פנים

זרבבל

וועלכער האט אלס שליח פון דער יודישער שול-ארגאניזאצ. בעזוכט דרום-אמעריקא: ארגענטינא, בראזיליען, אורוגוואי.

אין פראגראם: 1) (דערעפנונג). 2) בעגריסונגען. 4) רעפעראט פון ח' זרבבל.
בילעטען צו 1 גילדען און צו 25 גראשען שוין צו בעקומען.

די ג' קונדשאפט פון העלנע פאלאטעק,
צייטונגס-פערקויפערין פון קאנסטאנטינער-גאס און אומגעגענד ווערען געבעטען די חובות, וואס זיי זענען איהר שולדיג געבליבען, זאפארט אבצוגעבען אונזער פערוו.-מיטגליד ה' עקיבה גאלדבלום.
די פערוואלטונג
פון צייטונגס-פערשפרייטער-פעראיין
פרעזעס: ס. זאנענבערג.

וואהל-קאמיטעט

פון די אונפארטייאישע פעראייניגטע רעליגיעזע יודן
אין לאדז, וסכאדניא 45.

עס ליגט אין אינטערעס פון כלל-ישראל, דאס קיין איין יודישע שטימע זאל נישט פערלוירען ווערען און דאס קאנט איהר נאר ערייכען אויב איהר אין אייערע פרויען און אייער גאנצע פאמיליע וואהל-בערעכטיגטע ווילט ביז מיטוואך, דעם 21-טן ד. ח. נאכקאנטראלירען אין די וואהל-אבוואדען אויב זיי זענען ריכטיג אריינגעטראגען אין וועהלער-רשימות. ווען נישט זאלט איהר תיכף מעלדען אין אונזער וואהל-ביורא וסכאדניא 45.

גלייכצייטיג פאדערן מיר אויף אונזער יוגענד, וועלכע האבען זיך נאך נישט געמאלדען, זיך צו מעלדען אין אונזער וואהל-ביורא נאך געהעריגע אינסטרוקציעס.

וואהל-קאמיטעט פון די אונפארטייאישע
פעראייניגטע רעליגיעזע יודען אין לאדז.

וועהלער יודען!

פערזוימט נישט דעם טערמין פון נאכקאנטראלירען אייער וואהל-רעכט צום שטאט ראט. געהט היינט אין אייער וואהל-קרייז. דער אדרעס איז אנגעצייכענט אין דעם צעטעל, וואס איז ארויסגעגעבען אין טויער פון אייער הויז, זעהט נאך צי איהר זייט ריכטיג אריינגעטראגען אין די וואהל-רשימות. ערפילט אייער חוב! געדענקט, אז יעדע פערנאכלעסיגונג קאן פעראורזאכען דאס פערלירען פון אייער וואהל-רעכט.

אינפארמאציעס ווערען ערטיילט אין ציוניסטישען ביורא צינעל-גאס 4.

קאמיטעט פון דער ציוניסטישער ארגאניזאציע
אין לאדז.

Dr. med. H. Lubicz
צעגעלניאנא 43, — טעל. 41-32
אין צוריקגעקעהרט.
ספעציאליסט פאר הויט, פענערישע און מענער-שוואכע קראנקהייטען היילונג מיט קווארץ-לאמפען (האר-אויספאל)
נעמט אן פון 8—10 און פון 5 —8 אוונד.

פלעגט די פיס!
PEDICURE
S. Łódzki, Traugutta 5 (Krótka), m. 10
געוועזענער אסיסטענט ביי מייסטער עלעמאן (תינער-אויגען-אנשטאלט אין לאנדאן).
ספעציאליסט צו בעזייטיגען הינער-אויגען און הארנהויט וואריינגעוואקסענע נעגעל אהנע שמערצען
מאסאזשירט די פיס.

Dr. med. Braun
ספעציאל-ארצט פאר הויט-און ווענערישע קראנקהייטען און מענער שוואכע.
בעהאנדלונג מיט קווארץ-ליכט (האר-אויספאל)
צוריקגעקעהרט
23 פאלודניאווא 23
טעל. 40-26
נעהמט אן פון 9—11 און פון 5—8 אווענט

בית תפלה לימים הנוראים!

דער וועלט-בעריהמטער רעליגיעזער חזן אין קאמפאזיטאר מיט זיין בעגאבטער שטימע און טאלענטפולער זאנגער בעל-תפלה ה'

יונה ליבערמאן

וואס איז אנגאזשירט געווארען פון דער בודאפעשטער שוהל צו דאווענען די הייעהריגע ימים-נוראים אין פראכטפולן זאל „אימפעריאל" רוג זאוואדזקא און זאכאדניא.

ה' ליבערמאן האט ערוואָרבען גרויס צוטרוי און אנערקענונג אין דער מוזיקאלישער יודישער וועלט.
ער ווערט בעגלייט פון א גרויס איינשטודירטן כאר אונטער דער לייטונג פון בעריהמטן דיריגענט און מוזיקער פון דער לאדזשער פילהארמאניע ה' נ. ראסטאווסקי.
דאס ג' פובליקום ווערט געבעטען בעצייטענס זיך צו פערזעהן מיט בילעטען ביי דער קאסע פון „אימפעריאל", רוג זאוואדזקא און זאכאדניא, 1-טער שטאק, פון 9 ביז 9 אזייגער פריה ביז 9 אזייגער.

פעראייניגטער ארטאדאקסישער וואהל-קאמיטעט ביי אגודת „שלומי אמוני ישראל" אין לאדז.

ארטאדאקסישע יודען!
בעזוכט אונזערע מיטינגען!

היינטיגע וואך ארדנען מיר איין

6 גרויסע וואהל-מיטינגען

1) היינט מאנטאג פ' נצבים (19.9) 8 אוו. אין לאקאל פון חדר „יסודי התורה" ג. זאזשעוויסקא 7 (גייערס ראיאן)
2) " " " " " 8 " " דער ישיבה „בית אברהם" פאנסקא 1
3) דינסטאג (20.9) 8 " " אגודה, נארוטאוויטש 11
4) מיטוואך (21.9) 8 " " חדר „יסודי התורה", קילינסקי 116
5) דאנערשטאג (22.9) 8 " " זאל „קאלאסעאום", זאכאדניא 53.

מיט רעדעס וועלען ארויסטרעטען די פראמינענטסטע אגודה-רעדנער.

ארטאדאקסישע יודען! קומט מאסענווייז!

6) א גרויסער מיטינג ספעציעל פאר פרויען, מיטוואך (21.9) 7 אווענד אין זאל „קאלאסעאום", זאכאדניא 53. מיט רעדעס וועלען ארויסטרעטען: פרוי פאגעל, פרל. קאזלאווסקא, פרל. סאבוטקא, פרל. יערוזאלעם — יודיש, פרל. רובין, פרל. עפשטיין — פויליש א. א. איינגאנג נאר פאר פרויען און געגען איינלאדונגען. ארטאדאקסישע פרויען און טעכטער — קומט מאסענווייז!

קינא-זאל „אימפעריאל" רוג זאכאדניא און זאוואדזקא

מארגען דינסטאג, דעם 20-טן סעפטעמבער 8 אווענד קומט פאר

א מיטינג

א.ד.ט.: „פארוואס זענען מיר אריינגעטרעטען אין אלג. יודישען ארבעטער בונד"

ד"ר האלפערן (אמנון)

חברים: י. יעזיערסקי, מיטגליד פון צ. ק. פועלי-ציון, רעכטע.
וויראוויסקי, שלמה זלמן גאלדשטיין, בארנשטיין און כלעוויצקי.

בילעטען צום פרייז פון 50 גר. שוין צו בעקומען אין אלע פראפ. פעראיינען.

טעגליך פאקעט-זעצער
ווי אויך מיט שוויאדרצטוועס
St. Felezer
B. JOSKOWICZ
צוריקגעקעהרט
פולנאצנא Północna 4 טעל. 41-86
נעמט אן טעגליך פון 8—11 פריה און פון 4—6 נאכם.

דעם טיפסטען מיטגעפיהל אונזער מיטארבייטער
ה' שמואל ראזענשטיין
צוליב'ן טויט פון זיין

פאטער

דריקט אויס
די רעדאקציע
„לאדזשער טאגעבלאט".

נאך קורצע און שווערע ליידען איז געשטארבען אין עלטער פון 58 יאהר אונזער לאנגיעהריגער מיטגליד

נ"ע העלנע פאלאטעק

צו דער לויה, וואס קומט פאר היינט, מאנטאג, 2 א זייגער נאכם. פון טרויער-הויז, קאנסטאנטינער 25, ווערען געבעטען אלע מיטגלידער פינקטליך און צאהלרייך צו ערשיינען בכדי אבצוגעבען דער פערשטארבענער דעם לעצטען כבוד. די פערוואלטונג
פון צייטונגס-פערשפרייטער-פעראיין
פיעטריקאווער 66.

טיכטיגע
אינקאסענטען (קעס)
קענען זיך זאפארט מעלדען אין פעראיין
לינת הצדק, צעגעלניאנא 53
אין די ביורא-שעה'ן.
די פערוואלטונג.

גרויסער ענגלישער זאל
אל. 1 מ"י 2.

מיר מאכן בעקאנט, אז צו די קומענדע ימים-טובים זענען אנגאזשירט די

בעוואוסטע חזנים

מיט א גוט איינשטודירטען כאר
פלעצער ווערען פערדינגען טעגליך פון 9 פריה ביז 10 אווענד אונאונטערבראכען. פרייזען צוגענגליכע. דער זאל איז פריש רעמאנטירט.
קומט און איבערצייגט אייך!

קאנפערענץ פון פראנצויזישען אמבאסאדאר אין מאסקווא מיט טשיטשערינ'ען איבער דעם אינצידענט מיט ראקאווסקי'ן.

פאריז, 18. סעפטעמבער (פאט) בריאן האט ארויסגעשיקט א דעפעשע צום פראנצויזישען אמבאסאדאר אין מאסקווע, אין וועלכער ער האט איהם געמעלדעט וועגען די בעשלוסען, וואס זענען אנגענומען געווארען אויף דער נעכטיגער זיצונג פון פראנצויזישען מיניסטארען-קאבינעט. אין צוזאמענהאנג דערמיט וועט דער אמבאסאדאר הערבערט אבהאלטען א קאנפערענץ מיט טשיטשערינען. דער דיפלאמאטישער רעדאקטאר פון האוואס בעמערקט, אז אויף דער דאזיגער קאנפערענץ וועט בלי ספק ארויסגערעדט ווערען דער קאנפליקט איבער ראקאווסקי'ן.

אין די היגע רוסישע קרייזען האט זיך פערשפרייט א קלאנג, אז ענדע חודש וועט ראקאווסקי אבפאהרען קיין מאסקווע.

אויפגעריסען א טייוועלס-מאשין אין בעלגראד.

בעלגראד, 18. סעפט. (פאט) ביים אטענטאט מיט א טייוועלס-מאשין, וואס איז דעם פאריגען פרייטאג אויסגעפיהרט געווארען אין האטעל „נאווי גע-אגראד" זענען פערוואונדעט געווארען 7 פערזאן. די פאליציי פיהרט אן'ענערגישע אויספארשונג.

וואו איז דער אויסוואורף?

ווארפט אוועק זיין פרוי מיט'ן קינד און אנטלויפט מיט זיין'ס א קוזינקע, צונעהמענדיג ביי דער פרוי 450 זל.

(:) געלטמען איז געקומען צו אונז אין רעדאקציע אן'ארעם געקליידעטע פרוי מיט א פיצעל קינד אויף דער האנד און מיט טרערען אין די אויגען דערצעהלט פאלגענדעס: זי שטאמט פון שטעטעל סמערצעוו, איינגע יאהר האט זי געוואוינט מיט איהר מאן און א דארף נים ווייט פון סמערצעוו און זיי האבען זיך געלעבט רוהיג און צופרידען. מיט 6 חדשים צוריק איז אויסגעבראכען א שרפה אין דארף און זייער דירה מיט'ן מעבעל איז אוועק מיט'ן רויך.

זיי האבען זיך קוים געראטעוועט מיטן לעבען. אזוי ווי זי האט אין לאדז א פער מעגליכע פאמיליע, האבען די נשרפים בעשלאסען צו קומען אהער. איהר מאן, מענדעל ברייטבארד, האט דערוויל בעקומען ארבייט און א שטטער-וואוינונג אויף גדאנסקא 10. אבער איהר פאמיליע האט איינגעפונען, אז ס'איז נישט קיין תכלית צו זיצען אין לאדז און זיי האבען דעריבער בעשלאסען צוזאמלען א געוויסע סומע געלד, כדי דאס פארפאלק זאל קענען צוריקפאהרען קיין סמערצעוו און זיך דארט איינצואורדנען. צו דעם צוועק האבען זיי צונויפגעזאמעלט צווישען זיך 450 זל. און עס איבערגעגעבען די פרוי'ס מומע ברייטבארד. נישט האבענדיג קיין שום חשד אויף'ן מאן, האט די פרוי איהם איבערגעגעבען יענע גאנצע סומע געלד און זיי האבען בעשלאסען גלייך צוריקצופאהרען אין שטעטעל.

דער מאן האט ערקלערט, אז ער דארף גיהן און נאך עפעס ערלעדיגען פאר'ן אוועקפאהרן און פון דאן אן איז ער ווי אין וואסער אריין. פרוי ברייטבארד האט וועגען דעם ענין געמאלדען דער פאליציי, וועלכע זוכט דעם אנטלאפענעם. די דאקומענטען פון מענדעל ברייטבארד געפינען זיך ביי דער פרוי.

דערוויל וואלגערט זיך די פרוי מיט'ן קינד אין שטאט, וואו זי מאגט, געלט האט זי נישט. זי שעהמט זיך צו גיהן צו איהר פאמיליע, ווייל זיי וועלען איהר נישט גלויבען, אז דער מאן איז באמת אנטלאפען. די פרוי האט וויינענדיג דערצעהלט אז זי איז געוואויר געווארען, אז איהר מענדעל איז לעצטענס געשטאנען מיט ווייטם א קוזינקע, מיט וועלכער ער זאל האבען געמאכט פליטה.

מורא'דיגע פערפלייצונגען אין ענגלאנד.

לאנדאן, 18. סעפט. (פאט) זייט 6 טעג געהט א גרויסער רעגען אין אלע טיילען פון ענגלאנד. די טעמזע איז אויף טייל ערטער ארויסגעטרעטען פון די ברעגעס. די פערפלייצונג האט אוועקגעריסען זעהר פיל פון לעבערי ג איינוואוינער.

באנקראטירטע פירמעז מוזען אפצאהלען דעם געהאלט די אנגעשטעלטע.

ווארשא, (טעלעפאניש) אין א קאנקרעטען פאל האט דאס העכסטע געריכט ערקלערט, אז אן'אנגעשטעלטער, וועלכער איז בעפרייט געווארען פון זיין שטעלע צוליב דעם, וואס די אונטערנעמונג איז אנערקענט געווארען אלס „אומאדלע" האט דאס רעכט צו פאדערן אן'ענטשעדיגונג פון דעם בעל-הבית.

דאס געריכט האט נישט אנערקענט פאר ריכטיג די מיינונג פון די פערטיידיגער פון די בעלי הבתים, אז א „אומאדלאשטש" דארף בעטראכט ווערען אלס א העכערע מאכט (וויס מאיאר), א פועל-יוצא פון וועלכער איז א בטלת פון אלע חובות. און צוזאמען מ'ט דעם אויך פון ענטשעדיגונג פאר די אנגעשטעלטע.

די ענטשעדיגונג לויט דער מיינונג פון דעם העכסטען געריכט איז א מנהג, וועלכער האט בעקומען די פארם פון א געזעץ אין דעם האנדעלס-לעבען. (אקא)

ראדאשיצער רבי אין לאדז.

(ג) געלטמען 1 ביינאג איז מיט'ן פאבריקס-וואקזאל געקומען קיין לאדז דער ראדאשיצער רבי ר' ישראל יוסף, וועלכער איז גלייך פון דער באהן אראבגעפאהרען אויפ'ן בית-עלמין, וואו ער האט געמאכט א הספד אויף זיין פאטער'ס קבר. נאך דעם הספד האט דער רבי געזאגט תהילים.

אויפ'ן בית-החיים האט דעם רבי אבגעווארט א טויזענד קעפיגער עולם פון יודען און ווייבער, וועלכע האבען די גאנצע צייט פון הספד און פון תהלים זאגען נישט אויפגעהערט צו וויינען. בשעת מעשה האט דער רוזינער עולם פערוואר פען דעם רבינ'ס אוהל מיט קוויטלעך.

ארום 5 פארנאכט איז דער רבי אראב פון „רייכעם פעלד" און איז פערפאהרען אויפ'ן פרייהייטס-פלאץ 10, וואו ער שטעהט איין ביי ה' הערש לובינסקי.

היינט, מאנטאג, 12 ביינאג וועט דער ראדאשיצער רבי ר' ישראל יוסף אויך זיין אויפ'ן פאטער'ס קבר, וואו ער וועט זאגען תהילים. אויך דאנערשטאג וועט דער רבי זיין אויפ'ן אוהל פון פאטער זצ"ל.

מעמאריאל פון לוסיען וואלף צום פעלקער-בונד

גענף, 18. סעפטעמבער (טעלעגר. דורך יט"א) לוסיען וואלף, וועלכער איז פערטרעטען אין דער פערזאמלונג פון ראט ביים פעלקער-בונד אין נאמען פון די פראנצויזישע און ענגלישע יודישע ארגאניזאציעס האט זיך געווענדעט מיט א בריף צום גענעראל-סעקרעטאר פון פעלקער-בונד, רומאניע, אין וועלכען ער פאדערט אויף ד פערזאמלונג פון פעלקער-בונד נישט צו קלייבען אין איהר ראט די מלוכות וואס האבען געטראכען דעם מינדערהייטס-טראקטאט, וועלכער איז אן'אינטעגראלער טייל פון די שלום-אפמאכען.

וואס האט געגעבען דער 15. ציוניסטישער קאנגרעס.

בעריכט פון דעפ. ד"ר ראזענבלאט אויף א פערזאמלונג אין ציוניסטישען לאקאל.

ביי א פול געפאקטען זאל, האט געל מען דעפ. ד"ר ראזענבלאט אין לאקאל פון דער ציוניסטישער ארגאניזאציע אפגעגעבען א בעריכט פון 15. ציוניסטישען קאנגרעס.

צוויי וויכטיגע שטרייט-פראגען זענען געשטאנען פאר'ן קאנגרעס, זאגט דער רעפערענט, דאס איז די פראגע וועגען דער פערברייטערונג פון דער „אגענציע" און דער סאציאלער מאמענט אין ארץ ישראל אויפבוי. די ערשטע פראגע, וועלכע האט געשאפען אזוי פיל ביי'ז בלוט אין דער ציוניסטישער בעוועגונג, איז געלעזט געווארען און נאכט פון די אל-געמיינע ציוניסטען. דער קאנגרעס האט בעשטעטיגט ווייצמאנ'ס אבמאך מיט דער מארשאל-גרופע, הגם די דאזיגע גרופע אנערקענט נישט די בכורה פון ארץ ישראל, ד. ה. זיי געבען גרויסע סומען געלד אויך פאר דער קאלאניזאציע אין קרים. די דאזיגע קאלאניזאציע איז נישט נאר א קאנקורענץ פאר ארץ ישראל, אבער זי איז אויך פון אלגעמיין יודישען שטאנדפונקט אן'אומגליק פאר'ן יודישען פאלק. ווען דער רעזשים אין רוס לאנד וועט זיך ענדערן, וועלען די יודישע קאלאניעס אין קרים שטעהן אין א גרויסער סכנה. שוין איצט פערשטארקט זיך דער אנטיסעמיטיזם און רוסלאנד צוליב דעם, וואס מ'בעזעצט יודען אויף ערד, בעת די פויערים מוזען געהן קיין סיביר זוכען פאר זיך בארען. נים קוקענדיג אבער דערויף האט מען דאך געשלאסען דעם אבמאך מיט מארשאל'ן, ווייל אויב נישט היינט, איז מארגען וועט מארשאל'ס גרופע אנערקענען דעם גרויסען נאציאנאלען ווערט פון ארץ ישראל און זיי וועלען געבען גרעסערע סומען צו פערשנעלערן דעם טעמפא פון ארץ ישראל אויפבוי.

די צווייטע פראגע איז געווען א פיל וויכטיגערע. עס האט זיך געהאנדעלט דערין, צי זאל מען שוין דערלאזען מיא נען סאציאלע עקספערימענטען, בעת דער נאציאנאלער מאמענט איז נאך נים געלעזט. מיר זענען געשטאנען אויפ'ן שטאנדפונקט, אז צוערשט מוז אין ארץ ישראל געשאפען ווערען א יודישע מעהר-הייט און דערנאך קאן זיך אנהויבען דער סאציאלער קאמף. דאגעגען די ארבייטער-גרופירונגען האבען געהאלטען, אז צוזאמען מיט'ן נאציאנאלען מאמענט דארף געהן דער סאציאלער.

דא רעדענט אויס דער רעדנער די גרו סע פערדינסטען פון דער ארבייטער-שאפט, וועלכע זענען די איינציג אקטיווע און איבערגעגעבענע בויער פון ארץ ישראל. די ארבייטער האבען געבראכט א גרויסען און שווערען קרבן, ווען זיי האבען מסכים געווען צו רעדוצירען פון א פלאץ אין דער עקזעקוטיווע, הגם, ווי זיי האבען אליין ערקלערט, זי איז געווען דעם געגען זייער. דאס בעווייזט, אז אלע ריכטונגען אין ציוניזם זענען ארויסגעגע מען מי'טן אחריות פון מאמענט און מיט'ן ערנסט פון דער לאגע און נאר א דאנק דעם איז מעגליך געווען צו שאפען אן'עקזעקוטיווע פון צענטער. און ביי אונז ארמע איז זיכער, אז דער ציוניזם וועט נישט קוקענדיג אויפ'ן קריזיס ארויס אלס זיגער און פערווירקליכען די איהם געשטעלטע אויפגאבען.

ס'רעדט נאך ה' קארל פינקעלשטיין. די פערזאמלונג-פערזאמלונג ווערט געשלאסען ביי די קלאנגען פון „התקוה".

וואונשען צום נייען יאהר.

אלע, וואס ווילען צו ראש-השנה ווינשען א כתיבה וחתימה טובה זייערע קרובים, פריינד און בעקאנטע אין לאנד און אין אויסלאנד, וועלען דאס קענען טאן אין

„לאדזער טאגעבלאט"

פאר זעהר א ביליגען פרייז. א וואונש צום נייען יאהר אין ערב-ראש-השנה'דיגען נומער פון „לאדזער טאגעבלאט" וועט קאסטען

נאר 3 זלאטיס.

די וואס וועלען שיקען דורכ'ן „לאדזער טאגעבלאט" וואונשען צו זייערע קרובים און פריינד אין דער פרעמד, אין דייטשלאנד, פראנקרייך, ענגלאנד ארץ-ישראל אדער אמעריקא, וועלען קענען אנגעבען אין אונזער אדמיניסטראציע די אדרעס פון זייערע קרובים, צו וועלכע זיי שיקען זייערע וואונשען, און מיר וועלען די צייטונג מיטן וואונש איבערשיקען אויף די אנגעוויזענעם אדרעס

פולשטענדיג אומזיסט.

כדי די וואונשען זאלען שטעהן אין עקסטרא אויסגעפוצטע ווערען, איז געוואונשען זיי אויפצוגעבען וואס פריהער אין אונזער אדמיניסטראציע.

וואונש-אנאנסען ווערען שוין אנגענומען א גאנצען טאג אין אונזער אדמיניסטראציע.

קופאן № 86

אויף אומזיסטע יורידישע עצות.

דער בעזיצער פונ'ם דאזיגען קופאן קאן בעקומען אומזיסט יורידישע עצות דורכ'ן יורי-קאנסולט פון אונזער רעדאקציע.

גילטיג היינט, מאנטאג דעם 19. סעפט. פון 8—9 אוו.

צו דער פערלאבונג פון ה'

לייזער האמבורסקי

מיט פרל. בראניא הערשענבערג

ווינשט א הערצליכען מזל-טוב.

פערלאג „לאדזער טאגעבלאט".

צו דער פערלאבונג פון אונזער נעפע

לעאן האמבורסקי

מיט פרל.

בראניא הירשענבערג

גראטולירען הערצליך און ווינשען גליק

מענדיל האמבורסקי און פאמיליע.

צו דער פערלאבונג פון אונזער ל. קוזין

לעאן האמבורסקי

מיט פרל.

בראניא הערשענבערג

גראטולירען הערצליך

משה פאזנאנסקי און פרוי.

אונזער פריינד ה'

לעאן האמבורסקי

צו זיין פערלאבונג מיט פרל.

בראניא הירשענבערג

ווינשען א הערצליכען מזל-טוב.

פנחס לובינסקי,

יהודה לייב ווינער.

צו דער פערלאבונג פון אונזער

שוועסטערין-זוהן און קוזין

לעאן האמבורסקי

מיט פרל.

בראניא הירשענבערג

ווינשען א הערצליכען מזל-טוב!

ישעיהו מרדכי לידאר

און פאמיליע.

צו דער פערלאבונג פון ל. ברודער

לעאן האמבורסקי

מיט פרל.

בראניא הירשענבערג

גראטולירט הערצליך

יוסף האמבורסקי.

צו דער פערלאבונג פון מיינע ניכטע

בראנקא הירשענבערג

מיט ה' לעאן האמבורסקי

גראטולירען הערצליך

נפתלי-הירש נאכימאוויטש,

פרוי און קינדער.

פון ספארט-לעבען.

די נעכטיגע פוסבאל-מעטשען

פאר דער מייסטערשאפט פון דער פוילישער עקסטרא-ליגע

ווארשא (טעלעפאניש).

לעגיא (ווארשא) — ל.ס.ס. (לאדז) 6:8

קראקע (טעלעפאניש).

ווילסא (קראקא) — טוריסטען (לאדז) 5:1

פויזען (טעלעפאניש).

ווארטא (פויזן) — חשמונאי (לעמבערג) 3:4

לעמבערג (טעלעפאניש).

פאגאן (לעמבערג) — פאלאניא (ווארשא) 8:1

קאטאוויץ (טעלעפאניש).

רוך (קאטאוויץ) — יוטושענקא (קראקא) 8:4

די גרויסע אקציע פון „ארט" צו שטיצען דאס יודישע האנדווערקערטום אין סאוויעט-רוסלאנד

דער אפמאך צווישען „ארט" און דער סאוויעטישער רעגירונג.

מאסקווע. (י.ט.א.) די צענטראל-פערוואלטונג פון „ארט" אין בערלין האט געשלאסען אן'אבמאך מיט דער סאוויעטישער רעגירונג לויט וועלכען „ארט" האט בעקומען דאס רעכט אריינ-צופיהרען מאשינען און ווערקצייג, וואס וועלען אויף בעקוועמע קרעדיט-בעדינ-גונגען צוגעשטעלט ווערען די יודישע קוסטארען און האנדווערקער אין סאוויעט-רוסלאנד. די פערטיילונג פון די מא-שינען, ווערקצייג און רויה-שטאפען וועט פארקומען דורך דער פערמיטלונג פון די שפאר-קאסעס פון דער געזעלשאפט פאר געגענזייטיגען קרעדיט צווישען איהרע מיטגלידער. כדי אנצופיהרען מיט דער גאנצער אקציע איז געשאפען געווארען א ספעציעלער קאמיטעט מיטן אנטייל פון די פערטרעטער פון די קא-אפעראציעס, פון „ארט" און פון די קרעדיטען-אנשטאלטען. אויפ'ן סמך פון געשלאסענעם אבמאך קען דער „ארט" אריינפיהרען ווערקצייג פאר א סומע פון 150,000 רובל פרעי פון צאל-אבצאהל. און עס איז מעגליך, אז די דאזיגע סו-מע וועט געהעכערט ווערען. די פערטיי-לונג פון ערשטען טראנספארט, וואס איז ארויסגעשיקט געווארען פון בערלין וועט זיך שוין אין קורצען אנהויבען. די דאזיגע אקציע האט ארויסגערופען א שטארקען אינטערעס צווישען די יודי-שע קוסטארען און האנדווערקער אין סאוויעט-רוסלאנד און אין משך פון א קורצער צייט האט די צאהל בקשות פיל איבערגעשטיגען די סומע פון וועלכער עס איז עלליבט ארייצופיהרען די ווערק-צייג.

אין צוזאמענהאנג מיטן דערמאנטען אבמאך האט דער בעפולמעכטיגטער פון „ארט" אין רוסלאנד אינזש. צוגעל-ניצקי פארגעלעגט דעם „קאמזעט", וואס פערנעמט זיך לעצטענס אויך מיט דער אינדוסטריעליזירונג פון די יודען, א פראיעקט צו פערזארגען מיט ווערקצייג און רויה-שטאפען און די איינצעלנע, נישט ארגאניזירטע כאליפניקעס און די אזוי-גערופענע „דעקלאסירטע עלעמענ-טען". אזא אקציע וואלט געהאט אן'אומ-געהויערע בעדייטונג פאר פיל טויזענדער יודען, וואס זענען דעקלאסירט וואלטען צוגעצויגען געווארען צו פראדוקטיווער ארבייט און אזוי ארום וואלטען זיי ארויפגעשטיגען אויף א העכערער רעיע טליכער און סאציאלער שטופע. אין א גרויסען מאס וואלט אין דעם פאל גע-קענט אנגעווענדעט ווערען די פראדוק-טיווע הילף פון די אמעריקאנער יודען פאר זייערע קרובים אין סאוויעט-רוס-לאנד. דער אבמאך דארף געשלאסען ווערען דערווייל אויף א משך פון 1 יאהר. אין משך פון דער צייט דארף דער „ארט" אריינפיהרען קיין רוסלאנד מאשינען און רויה-שטאפען אויף א סומע פון 3 מיל-יאן רובעל. דער אבמאך איז דורכ'ן „קאלזעט" אין פרינציפ אנגענומען גע-ווארען און דארף איצט בעשטעטיגט ווע-רען דורך דער סאוויעטישער רעגירונג.

לאָדזער טאָגעבלאַט

רעדאקטאר געמט-אָהן פון 6 ביז 7 אין אָוונט.
ניט בעשטעלטע מאנוסקריפטען ווערען נישט צוריקגעשיקט.

אדרעס: „Lodzer Tageblat", Łódź, Piotrkowska 16, Skrz. pocz. 16
טעלעפאָנען: פון רעדאקציע 57. אדמיניסטראציע 47.

א פאָליטיק אויף צו להכעיס.

דער בעשלוס פון דער פערשטענדיגונגס-קאָמיסיע צווישען סיים און סענאט, אז אויב איינע פון זיי וועט אָננעהמען א בעשלוס סובאנדערצולאָזען זיך, וועט דער בעשלוס אויך חל זיין אויף דער צווייטער, בעטייטש, אז דאָס לעצטע ביסעל דע-מאָקראטישע לאָגיק איז אויסגעדאמפט פון די מוחות פון דער סיים-מעהרהייט. זייער הויפט-לאָזונג איז געוואָרען: „לאָמיר טון אויף צו להכעיס, אויב מ'טוט אונז אויך נו לחכעיס".

ס'איז נאָר צו בעדויערן, וואָס דאָס איז פארגעקומען מיט'ן אנטייל פון דעפ. באגינסקי, וועלכער האָט דאָסמאָל רעפרעזענטירט די „וויזוואָלעניע" און די פ.פ.ס. די „יודישע קאָלאָ" טראָגט נישט קיין שום אחריות פאר די דאָזיגע בע-שלוסען, ווייל סענאטאָר קערנער, וועלכען מ'האָט איינגעלאדענט, כדי צו מאכען די יודען מיטשולדיגע אין דער אקציע, האָט תיכף ערקלערט, אז ער בלייבט נאָר צוליב אינפאָרמאציע-צוועקען, וואָרום ער קען נישט נעמען אויף זיך קיין פער-אנטוואָרטליכקייט פאר די פלענער, וועלכע זענען אויסגעארבייט ביים סיים-מאר-שאלעק אָהן דעם אנטייל פון די יודען און אנדערע „פרעמדע".

דער בעשלוס פון דער קאָמיסיע פאָדערט א גרעסערע מעהרהייט אויף אָנצו-נעמען א בעשלוס וועגען רעכט זיך אליין סובאנדערצולאָזען, בעת דער 26. ארטי-קעל פון דער קאָנסטיטוציע האָט געפאָדערט נאָר 2 זעקסטעל פון דער אלגעמיי-נער צאָהל פאָלקס-פערטרעטער, דארף מען לויט דעם איצטיגען בעשלוס אן אבסאָ-לוטע מעהרהייט, ד. ה. איבער 3 זעקסטעל.

אין אזא פאל איז קלאָר, אז די לאָזונג סובאנדערצולאָזען אליין דעם סיים איז א פוסטעדיגע פיקציע, ווייל אויב אין סיים, צי אין סענאט, וועט געלונגען צו שאפען אזא אבסאָלוטע מעהרהייט, וועט זי זיך דאָך קיינמאָל נישט סובאנדער-לאָזען און זי וועט קיינמאָל נישט ארויסרייסען זיך די מאכט פון איהרע אייגענע הענד. אזעלכע זאכען קענען נאָר פאסירען ביי אנאָרמאלע בעדינגונגען. אמת, אז די איצטיגע בעדינגונגען זענען טאקי נישט קיין נאָרמאלע, אָבער לויט די ערקלע-רונגען פון די פראקציע-פערשטעהער איז נישטא חיינט אין סיים קיין מעהרהייט פאר דער סובאנדערלאָזונג פון סיים.

טראָץ דעם ביז-איצטיגען טענדענץ צו פערקלענערן די ראָלע פון סענאט און טראָץ דעם פריהערדיגען טעקסט פון דער קאָנסטיטוציע, וועלכע גיט נאָר דעם סיים די פריווילעגיע זיך סובאנדערצולאָזען, האָט די קאָמיסיע אויסגעגלייכט דעם סענאט מיט'ן סיים.

און וואָס זאָגען דערויף „וויזוואָלעניע" און פ.פ.ס., וועלכע האָבען אין משך פון 8 יאָהר צייט געשריגען, אז נאָר אן'איין פאלאטע-סיסטעם איז דער יסוד פון דער דעמאָקראטיע?

דאָס אינטערעסאנטעסטע איז אָבער דער לעצטער טייל פון'ם בעשלוס, וועל-כער זאָגט, אז דאָס רעכט סובאנדערלאָזען זיך איז נישט חל אויף די שפעטערדיגע פארלאמענטען, נאָר בלויז פאר דעם איצטיגען סיים. דאָס בעדייט דאָך א קלאָרע פעסטשטעלונג, אז די קאָמיסיע אנערקענט דאָס סובאנדערלאָזען זיך פאר אן'אבסורד, פאר אזעלכעס. וואָס קען זיך נישט געפינען אין קיין קאָנסטיטוציע פון א מאָדער-נער מלוכה, דאָך האָט ער אָנגענומען אזא בעשלוס אויף דעם איצטיגען מאָמענט.

דאס נישט רעכענען זיך מיט קיין שום לאָגיק, און דאָס פעהלען פון א מלוכה'שען חוש איז דאָ דערגאנגען צו זיין קולמינאציאָנס-פונקט.

איז דאָס געזעץ וועגען סובאנדערלאָזען זיך א דעמאָקראטישער, דארף ער דאָך צוריק ארייננעשטעלט ווערען אין דער קאָנסטיטוציע, אלא נישט, טאָ מיט וואָסער רעכט בעשטימען איהם איצט די פאָלקס-פערשטעהער? אויף צו להכעיס?

דאָס שפיל איז קלאָר, מ'גייט נישט וועגען פאקטישען סובאנדערלאָזען זיך, נאָר צו מאכען א שאך-צוג מיט'ן געזעץ וועגען דער סובאנדערלאָזונג. אזא פאָליטיק איז זעהר ווייניג ערנסט און מאכט נאָר צו שפאָט איהרע מחברים.

די דעמאָקראטיע איז איצט באמת אין סכנה. די מאסגעבענדע קרייזען מיט זייער להכעיס פאָליטיק מאכען חוזק פון דעמאָקראטיזם און שוואכען איהם אָב.

דער פארלאמענט, וועלכער דארף שטעהן שטאל און אייזען אין קאמף פאר דער דעמאָקראטיע, הויבט אָן צו פיהרען א להכעיס-פאָליטיק. מיט אזא פאָליטיק וועט מען נישט הויבען די פאָהן פון דעמאָקראטיזם און נישט מיטשלעפען די מא-סען. דערמיט גיט מען נאָר א געוועהר אין די הענד פון די אייגענע שונאים, וועלכע בעקומען אזוי ארום אן'ארגומענט, אז דעם סיים געהט כלל נישט אין דע-מאָקראטיזם און נישט אין דער מלוכה, נאָר אויסשליסליך וועגען דער מאכט פון פערשידענע צושפליטערטע גרופען און קרייזען.

אויסלאכענדיג דעם איצטיגען סיים, מאכט מען חוזק און מ'דערנידריגט דעם פארלאמענטאריזם אין אלגעמיין. דאָס איז נישט קיין קלוג, נאָר א מיאוס שפיל! און אויב דאָס איז נאָר א טריק, כדי דעם גאנצען ענין צו פערשלעפען — איז עס נאָך מיאוסער!

א. הארטגלאס
פרעזעס פון יודישען „קאָלאָ".

קאָנפערענץ פון „דזשאָינט" אין אמעריקא.

ניו-יאָרק, (י.ט.א.), דעם 22 און 23-טען אָקטאָבער וועט, ווי מיר האָבען שוין מיטגעטיילט, אין בעקאנטען סטאנ-דארט-קלוב אין טשיקאגאָ, וואָס איז די שענסטע יודישע קלוב-געביידע אין אמע-ריקא, אָפגעהאלטען ווערען די נאציאָנא-לע קאָנפערענץ פון „דזשאָינט"-קאמפא-ניע צו זאמלען 25 מיליאָן דאָלאר פאר'ן יודישען אויפבוי-ווערק אין איירופא.

וועגען דער צוגרייטונג פון דער קאָנ-פערענץ איז פארגעקומען א בעראטונג אין וועלכער עס האָבען זיך בעטייליגט ה' פעליקס וואַרבורג, דער פאָרזיצער פון דער פעראייניגטער יודישער קאמפאניע ה' דוד בראַון, יוליוס ראָזענוואלד און יעקב לעב פון טשיקאגאָ. אין דער טשי-קאגער קאָנפערענץ וועלען זיך בעטיילי-גען די וויכטיגסטע יודישע פערזענליכ-קייטען אין אמעריקא. עס וועלען גע-האלטען ווערען רעפעראטען וועגען ווירט-שאפטליכע, קולטורעלע און אנדערע אויפ-בוי-ארבייטען פון יודענטום אין צענטראל און מזרח-איירופא און ארץ-ישראל. די ה"ה פעליקס וואַרבורג און בעקער וועלען אָפגעבען א בעריכט וועגען זייער רייזע איבער סאָוויעט-רוסלאנד און ארץ-ישראל. א ספעציעלען אָרט וועט אויך פערנעמען דער אויספיהרליכער בעריכט פון דער „דזשאָינט"-טעטיגקייט אין פוי-לען און די קלענערע לענדער אין מזרח-איירופא. ד"ר יוסף ראָזען וועט רעפע-רירען וועגען די ארבייטען פון אגראָ-דזשאָינט אין סאָוויעט-רוסלאנד.

מיט דער דאָזיגער קאָנפערענץ אין טשיקאגאָ וועט זיך אָנהויבען די לעצטע זאמעל-אקציע פון דער פעראייניגטער יודישער קאמפאניע אין אמעריקא. ביז-איצט איז אין 2500 שטעט אין די פער-אייניגטע שטאטען און קאנאדע צונויפ-געזאמעלט געוואָרען אין מזומנים און פערפליכטונגען מעהר ווי 20 מיליאָן דאָלאר. די ערשטע קאָנפערענץ איז אָפ-געהאלטען געוואָרען אין סעפטעמבער 1925 אין פילאדעלפיע, דעמאָלס איז בע-שלאָסען געוואָרען צו זאמלען 15 מיליאָן דאָלאר. די פערערגערטע לאגע פון די יודען אין פערשידענע לענדער האָט גע-ברענגט דערצו, אז אין אָקטאָבער פאָ-ריגען יאָהר איז לויט'ן פארשלאג פון ד"ר בערנארד קאהן בעשלאָסען געוואָ-רען צו העכערען די סומע פון דער זא-מעל-אקציע ביז 25 מיליאָן דאָלאר.

די עקאָנאָמישע ירידה פון די יודען אין רומעניען.

(א בריף פון בוקארעשט)
פון מ. ליבערמאן.

אויב א דאנק דער רעגירונגס-ענדערונג און די לעצטע געשעהעניש אין רומעני-ען ארום דער טראָהן-פראגע איז די שארפקייט פון די אנטיסעמיטישע ארויס-טרעטונגען אביסעל אָבגעשוואכט געוואָ-רען, טרעטען דערפאר איצט אויף מעהר בולט די צייכענס פון עקאָנאָמישען אנ-טיסעמיטיזם, וועלכער איז נישט ווייניגער אויב נישט נאָך מעהר, געפעהרליך ווי דער פאָליטישער אנטיסעמיטיזם.

ווען מיר זאָגען, אז די יודישע בע-פעלקערונג אין רומעניע געפינט זיך אונ-טער דער דראָהונג פון עקאָנאָמישען אונ-טערגאנג, — איז דאָס נישט קיין גוזמא, נאָר א טרויעריגער און ביטערער אמת.

דער נישט-יודישער קרעמער ווערט געשטיצט דורך די רומענישע בענק, וואָס וואָלטען וועלען זעהן דעם יודישען סוחר אין גאנצען דערשטיקט. די קא-פיטאלען פון די יודישע בענק זענען נישט-פיג אנטקעגען דער שטיצע, וואָס די קריסטליכע בעקומען פון דער נאציאָנא-לער באנק.

א פאר ביישפילען: בעת א רומענישע באנק בעקומט פון דער נאציאָנאלער באנק דריי, פיער מאָל אזוי פיל קרע-דיט וויפיל איהר קאפיטאל בעטרעפט, בעקומען די בעסטע בענק מיט יודישע פינאנץ-לייט, א פינפטעל פון זייער קא-פיטאל. למשל: אין קישענעוו איז פאַ-ראַן א נייע באנק, „באנקא בעסאראביע" מיט 20 מיליאָן לעי קאפיטאל. זי בע-קומט פון דער נאציאָנאלער באנק זעכ-ציג מיליאָן. דער יאסער „באנקא מאָל-דאָווא", וועלכע עקזיסטירט 25 יאָהר, מיט א קאפיטאל פון 110 מיליאָן לעי, קריגט נאָר 18 מיליאָן אויף רעדיסקאָנטא. בעת איין אָפטיילונג פון בראטיאנו'ס „באנקא ראָמאניאסקא" האָט אין קישענעוו 150 מיליאָן רעדיסקאָנטא ביי דער מלוכה באנק, בעקומט נישט די סאָלידע באנק „מארמאראָש-באנק" אפילו קיין איי-סענט.

די דאָזיגע בעציהונג מצד דער מלוכה באנק צווינגט די יודישע פוח-ים זיך צו פערקנעכטען צו פראצענטניקעס, ווייל צו די עכט רומענישע בענק קענען זיי קיינמאָל נישט דערגרייכען. ווי ווייט די לאגע פונ'ם יודישען סוחר איז גע-פעהרליך וועט זיין גענוג אנצוווייזען אויף דעם פאקט, אז דער געוועהנליכער באנק-פראצענט פון ערנסטע בענק איז נישט קלענער פון 27 פראצענט יעהר-ליך; די ווייניגער סאָלידע, נעהמען 36 פראצענט יעהרליך. קען דען א יודישער סוחר קאָנקורירען מיט'ן קריסטליכען, וואָס בעקומט קרעדיטען פון דער נאציאָ-נאלער באנק אויף 9½ פראצענט יעהר-ליך? דאָס ברענגט דערצו, אז דער יו-דישער סוחר געהט אויף'ן וועג פון עקאָ-נאָמישער ירידה, וואָס צווינגט איהם צו פערזעצען זיין הויז און נאָכדעם צו באנ-קראָטירען, אָדער ענדיגען מיט זעלבסט-מאָרד, אויב ער קען ביי זיך נישט פו-על'ן צו זיצען אין תפיסה.

די דאָזיגע מכה נעהמט נאָך אויף אן אנדערע פאָרמע. דער שווינדעל ענטווי-קעלט זיך אויף א פרוכטבארען באָדען און די פראצענטניקעס נוצען עס אויס אויף צו פערכאפען א בעסערען קליענט איין פראצענטניק לייט געלד ביים צווי-טען, כדי עס צו פערלייען אויף א נאָך גרעסערען פראצענט צום סוחר, וואָס צאָהלט שוין אפילו צעהן פראצענט מאָ-נאטליך, ד.ה. 120 פראצענט יעהרליך... וועלכער מסחר קען אויסהאלטען אזא פראצענט? וועלכער סוחר קען זיך האל-טען אויף די פיס נאָך אזוי פיעל פראָ-צענט, שטייערן, פערוואלטונגס הוצאות און דאן נאָך האָבען אויף חיונה?

וואָס איז דער רעזולטאט? די צאָהל באנקראָטען וואקסט, ווי קראָפעווע אויף א נישט-צואקערטען פעלד. יעדען טאָג הערט מען וועגען נייע קרבנות פון דער שווערער עקאָנאָמישער לאגע, צו וועל-כער מיר האָבען דאָ נישט קיין לייזונג. די קלענע קרעדיט-אנשטאלטען, די אזוי גערופענע לייה-און שפאר-קאסעס, זענען נישט מעהר ווי א קינדער-שפיעל אין דער מסחר-וועלט. זייערע הלואות איז בערשטייגען נישט, אין די גרעסערע שטעט, — 15 טויזענד לעי. ד. ה. לערך 80 דאָלאר. וואָס קען א סוחר טון מיט 80 דאָלאר, ווען ער בעקומט שוין די דאָזיגע פריווילעגיע, נאָכדעם ווי די 18 פראצענט, וואָס מען צאָהלט אויף דעם, ווערען פאקטיש 24, צוליב די ספעציעלע אָפצאָהלונגען פאר פערזיכערונג, ביבי-ליאָטעק, אייגענע הייזער א. א. וו.?

דאָס איז די ברענענדסטע פראגע פונ'ם היינטיגען טאָג. די יודישע בעפעלקע-רונג דאָ אין לאנד איז נישט בכח זיך צו שיצען ענטקעגען דער גרויסער קאָנ-קורענץ פונ'ם נישט-יודישען סוחר, אפילו ווען די אלגעמיינע פאָליטישע לאגע זאָל איהם זיין גינסטיג.

וואָס איז צו טהאָן?

די עמיגראציאָנס-סטיכיע לעבט אין דער פאנטאזיע פון טויזענטער, אָבער זיי קענען עס היינט נישט פערווירקלי-כען, — אלע טויערן זענען פאר זיי פערמאכט.

דאָס בלייבען אויף'ן אָרט איז אפשר נאָך שווערער ווי דער וואנדער-שטעקען ווי אזוי בלייבט מען, ווען מיט יעדען טאָג ווערט מען אלץ מעהר און מעהר דערדריקט פון אן'אונ'ברחמנות'דיגער עקאָנאָמישער קאָנקורענץ. די אָרטיגע פינאנציעלע מיטלען, אפילו פון די יודי-שע קוועלען, זענען פערקנעכטעט דעם מלוכה אנטיסעמיטיזם און אויך זיי קע-נען נישט בעדינען די גאנצע יודישע גויס, פאר פחד צו פערלירען דאָס ביס-סעל חן אין די אויגען פון די מאכט-הא-בער און די רומענישע פינאנציעלע קרייזען.

דער שווערער קריזיס אין לאנד און די גרויסע פראצענטען שטעלען אין א נאָהענטער סכנה פון אונטערגאנג דעם רוב פון רומענישען יודענטום.

—0—

בריוו פון ווייט / די פעראריסטע בעסאראביע. / — פון — אפרים אויערבאך.

II.

אין דער פערארעמטער בעסאראביע דרעהען זיך יודען ארום ווי שאָטענס, אמאָליגע נגידים זענען ארונטער פון דער מדרגה, בעלי בתים זענען איינגע-בען געוואָרען יורדים און אמאָליגע קבצנים וואָלטען געדארפט נעהמען די טאָרבעס און זיך לאָזען איבער די הייזער ווען זיי זאָלען, ערשטענס, זיך נישט שעהמען, און, צווייטענס, ווען עס זאָל זיין ביי וועמען צו בעטלען. עס זענען אויפגעקומען נייע גבירים, אָבער א הר פיהלט, אז זייער גבירה'שאפט איז בלויז צייטווייליג. אייך דאכט זיך אויס, אז חינטער די דאָזיגע נייע גבירים שטעהט די גויט מיט בריינערדיגע הענט איהרע גרייט זיי איינצוקלאמערען אין זיך. דער אמאָליגער נגיד האָט געהאט מעהר בא-דען אונטער זיינע פיס. ער האָט זיך געפיהלט פעסטער, די סכנה פון אונ-טערגאנג איז נישט געשטאנען הינטער זיינע פלייצעס. דער היינטיגער גביר קען אין עטליכע טעג בלייבען אָהן א גראָשען געלט און זאָל נאָך דערצו שולדיג בלייבען גרויסע סומען געלט. און עס זענען טאקע געוועזען פאלען, ווען עטליכע אויפגעקומענע גבירים האָבען היינט געדארפט אָנקומען צו בעטעל-ברויט. איהר בעגעגענט איצט אין בע-סאראביע פארזונקענע יודען, וואָס דער-צעהלען אייך, אז ערשט נישט לאנג זע-נען זיי געווען רייך און היינט זענען זיי קבצנים, אז איינער גאָט זאָל זיך איבער זיי מרחם זיין.

דאָס נעהמט זיך דערפון, וואָס דאָס אמאָליגע פעסטע לעבען האָט איצטער פערלוירען דעם באָדען פון חינטער די פיס, אז דאָס גאנצע יודישע לעבען אין בעסאראביע, נישט געקוקט אויף דעם, וואָס עס איז זיך סומך אויף דער ערד, איז וואקלדיג, און דאָס קלענסטע ווינ-טעלע קען עס איבערקערען. עס איז נישטא דאָס איינגעזעסענקייט, דאָס זי-כערקייט פון ערשט מיט עטליכע יאָהר צוריק. עס איז פארגעקומען א גאנצע איבערקערעניש אין אלע פאָזען פון לעבען און ווער קען פאָראויסזאָגען, וואָס די נאָהנטע צוקונפט וועט ברענגען?

ווער איז שולדיג אין דער ארימקייט פון בעסאראביע? ווער האָט אויסגעמאָ-גערט די ערד, ווער האָט זי אויסגע-מארכעוועט, ווער האָט צוגענומען די זאפט פון איהר? דער איינציגער ענט-פער איז: די מלחמה, די רייכע בעסא-ראביע איז פון דער מלחמה ארויס צע-קאליעטשעט און צעבראָכען, כאָטש זי האָט נישט געהאט כמעט קיין שלאכטען ביי זיך און דער חורבן אין הרוגים און קאליקעס איז נישט אזוי גרויס ווי אין אנדערע געגענדען. די מלחמה האָט אין בעסאראביע אָפגעטון א טיפערע פער-ניכטענדיגע ארבייט, א נישט דירעקטע אָבער פערוויסטענדיגע.

די בעסאראביער סטעפעס, די שוואר-צע ערד פון דער אמאָליגער רוסלאנד'ס „שפייזקאמער" האָט געהאט אין זיך אזוי פיל פעטקייט, אז מען האָט זי נישט בע-דארפט מיסטיגען. רעגען איז געגאנגען לרוב, די זון האָט געשיינט מיט אמת'ער מוטערליכער וואַרעמקייט. די ערד איז געווען דריבלענדיג שווארץ, האָט גע-וואקסען אָהן בעזונדערע בעארבייטונג. איצט האָט אויפגעהערט צו רעגענען. די זון האָט אָנגעהויבען צו ברענען מיט שפיזען און די ערד איז געוואָרען טרו-קען.

איך האָב גערעדט מיט עקספערטען און זיי האָבען אָנגעגעבען עטליכע סבות פאר דעם. ערשטענס, אין דער צייט פון דער מלחמה האָט מען אויסגעהאקט די וועלדער פון דרום בעסאראביע און דער-פאר האָט אויפגעהערט צו רעגענען. עס פעלט איצט אויס איין רעגען אויף אמאָ-ליגע צעהן. צווייטענס, די צעטיילונג פון דער ערד. פאר דער מלחמה האָט די מעהרסטע ערד אין בעסאראביע געהערט צו פריצים, וועלכע האָבען זי בעארבייט מיט א געוויסען סיסטעם, נישט בעלעס-טיגט זי מיט אזעלכע תבואות וואָס גע-מען ביי איהר צו צופיל קרעפטען. ווען א פריץ האָט אויף איין שטח באָדען פערזייעט היינטיגעס יאָהר ווייץ, האָט ער שוין אויפ'ן אנדערען יאָהר געזייעט אויפ'ן זעלבען שטח גערשטען, ווייל ווייץ איין יאָהר נאָכ'ן אנדערן איז צו א גרויסע לאסט פאר דער ערד. צו דער פריץ האָט געמאכט קוקורוזע אויף איין שטח, האָט ער שוין דאָס צווייטע יאָהר געלאָזט די ערד רוהען, ווייל קוקורוזע מארכע-וועט אויס די ערד. אז די ערד איז איצט ארייננעפאלען אין די הענט פון צעהנד-ליגער און הונדערטער טויזענדער פויערים, האָט מען זי אָנגעהויבען צו עקספלאָאטירען אָהן שום רחמנות, און מיט יעדען יאָהר ווערט די ערד דערפאר אלץ מאגערער.

דער גרעסטער אומגליק אָבער פאר דער בעסאראביער ערד איז די ריזיגע פראָדוקציע פון רויזען-קערנער (שאנעש-ניק). ביז דער מלחמה האָט בעסאראביע בעצויגען בוימעל פון קאווקאז און אנ-דערע רוסישע געגענדען, וואו די דאָזיגע פראָדוקציע איז געווען ריין. אין דער צייט פון דער מלחמה, און בעזונדערס נאָך דער מלחמה, ווען בעסאראביע איז ארייננעפאלען אין די הענט פון רומעני-ען, האָט די גובערניע געמוזט פערזאָר-גען זיך מיט אייגענעם בוימעל, און דער עולם האָט אָנגעהויבען צו פערזייהען רויזען-קערנער, וועלכע מאגערען אויס די ערד. איצטער זענען די גרעסטע שטחים פון בעסאראביע פערזייהט מיט רויזען-קערנער און מען זעהט ממש בחוש ווי די גרויסע שטעקלעך, אויף וועלכע די רויזען וואקסען, נעהמען ארויס דאָס לעצטע ביסעל זאפט פון דער ערד. די אלע קליינינקע ענדאַטאַרען און ערד-בעזיצער ווילען זיך נישט רעכנען מיט'ן מאגערען פון בעסאראביען, זיי זוכען בלויז דעם באלדיגען פערדינסט און דערמיט פערדארבען זיי די ערד.

דער וויכטיגסטער פערדארבענער פאק-טאָר פון בעסאראביע א רומעניען אָבער וועגען רומעניע אין בעסאראביע איז א קאפיטעל פאר זיך און איך וועל זיך אָפשטעלען וועגען דעם בעזונדער.

דער אונטערשטער סך-הכל איז, פון דער אמאָליגער רייכער בעסאראביע איז קיין זכר נישט געבליבען. פאר מיר, וועמען די זיכערע, רוהיגע, קרעפטיגע בע-סאראביע איז געוועזען א קוואל פון בענ-קען, איז געוועזען פיינליך צו זעהען, וואָס פון לאנד איז געוואָרען.

—0—

יודישער זשורנאליסט מ. זיידמאן, געשטאָרבען.

ניו-יאָרק, (ספעציעל) מ. פ. זייד-מאן, דער בעקאנטער יודישער זשורנא-ליסט און רעדאקטאָר פון דער „ברוקלי-נער נייער צייטונג", איז פלוצלינג גע-שטאָרבען אין קאבינעט פון דאָקטאָר.

זיידמאן איז געקומען בעראטען זיך מיט איהם וועגען א לייכטער קראנקהייט. אין מיטען פון דער אונטערזוכונג האָט זיידמאן געקריגען א הארץ-שלאג און איז געשטאָרבען ביים דאָקטאָר אויף די הענד.

מ. פ. זיידמאן איז געווען אן'ערך 50 יאָהר אלט. ער איז געבוירען געוואָרען אין קאמענעץ-פאָדאָלסק. אין די יונגע יאָהרען האָט ער פערבראכט אין חדרים און ישיבות, שפעטער איז ער געקומען קיין ווארשא, וואו ער האָט זיך אָנגע-הויבען צו אינטערעסירען מיט וועלטליכע בילדונג. ער איז געווען קארעספאָנדענט פון „פריינד" און האָט אויך געשריבען קארעספאָנדענציעס אין „הצפירה" און „העולם". אין יאָהר 1914 איז ער גע-קומען קיין אמעריקא.

אין יאָהר 1915 האָט ער בעזוכט לאָדז אלס קריגס-קארעספאָנדענט פון דער ניו-יאָרקער „וואָרהייט". די לעצטע יאָהרען איז ער געווען דער רעדאקטאָר פון דער „ברוקלינער נייער צייטונג".

מיסיאָנערען-טעטיגקייט אין מאָסקווא

מאָסקווע, (י. ט. א.). דער „עמעס" גיט איבער, אז אין מאסקווע פיהרען די מיסיאָנערען א גאנץ בעדייטענדע טעטיג-קייט. דער הויפט-שטאב זייערער געפינט זיך אויף פעטראָווסקע בולוואר. די צוי-טונג פ דערט אויף די ענטשפרעכענדע אָרגאנען זיך צו פעראינטערעסירען פון וואנען די מיסיאָנערען נעמען די נויטי-גע מיטלען פאר זייער אגיטאציע.

די אימיגראציע קיין עבר-הירדן געשלאָסען.

געשאפען א צאל-גרעניץ צווי-שען ארץ-ישראל און עבר-הירדן.

ירושלים (י"א) די רעגירונג פון עבר-הירדן האָט איינגעפיהרט א צאל-גרעניץ צווישען עבר-הירדן פון איין זייט און ארץ ישראל, סיריען און העדזשאס פון דער צווייטער זייט. עס איז פער-עפענטליכט געוואָרען א צאל-טאריף, וואָס נעמט ארום אלע סחורות, חוץ מאכל און אלקאָהאָל געטראנקען.

די רעגירונג פון עבר-הירדן האָט פער-עפענטליכט א נייעם געזעץ אונטער'ן נאָ-מען „דער פרעמדען-געזעץ פון יאָהר 1927". לויט דעם געזעץ ווערט אָפגע-שטעלט די פרייע אימיגראציע קיין עבר-הירדן פאר פרעמדע, וואָס בעזיצען נישט די בירגערשאפט פון עבר-הירדן. פון בירגערשאפט-רעכט אין עבר-הירדן גע-ניסען טערקישע בירגער, וואָס האָבען גע-האָט זייער וואוינארט אויפ'ן שטח פון עבר-הירדן פאר אויגוסט 1924, אחוץ האָבען אנגענומען די בירגערשאפט פון עבר-הירדן ביז חודש אויגוסט 1926.

די אימיגראציע-בעשרענקונגען זא-לען נישט חל זיין אויף די מלוכה'שע בעאמ-טע, מיליטער-אנגעשטעלטע און פאר-שטעהער פון אויסלענדישע רעגירונגען.

די לאגע פון די יודען אין גריכענלאנד.

סאלאָניקי (יט"א) נישט קוקענ-דיג אויף די ערקלערונגען פון די יודישע פארשטעהער וועגען זייער לאָיאליטעט און פאטריאָטישע געפיהלען לגבי גריכען-לאנד ווערען דאך די יודען אין סאלאָניקי בעטראכט אלס פרעמדע און א טייל פון דער גריכישער פרעסע פיהרט אן'אפענע יודען-פיינדליכע אגיטאציע.

זינטער צוויי זענען פיל יודען ארויסגע-שיקט געוואָרען פון סאלאָניקי, אויף לעבען די יודישע בעפעלקערונג וואָס איז דער מורא פון ווייטערע פערפאָלגונ-גען אין גיכ.שים.

היינט דאָס עסענווארג פון שמוּל און פּליגער —
טיפוס הערשט אין שטאָט!

העברי פּאַרד — אַ וואָלקאָווויסקער!

משעקאַווע זאַכען וועגען פּאַרד׳ס אָפּשטאַמונג און פאַר־גאַנגענהייט. — זיין אמת׳ער פאַמיליע־נאָמען איז — „מאַרט״! — ווי אַזוי ער האָט זיך אריבערגעפּעקעלט קיין אַמעריקאַ.

גישט ווייט פון וואָלקאָוויסק, סך הכל 3 קילאָמעטער, איז פאַראַן אַ גוט מיט׳ן נאָמען „קאָנסטאַנטינאָווע״. דאָרט לעבט אַ דייטשע פאַמיליע קאַרט, וואָס באַשטעהט פון 3 ברידער: גוסטאַוו, 80 יאָהר, ראָבערט — 75 יאָהר און יוליוס — 73 יאָהר אַלט, מיט זייערע פרויען, קינדער, אייניקלעך און אור־אייניקלעך.

אָט די דאָזיגע אַלטיטשקע קאָלאָניסטען, וואָס פיהרען אַ געמאַטערט און שווער לעבען פון איינענער פּראַצע — פון ערד־אַרבייט, זענען נישט קיין אַנדערע, ווי לייבליכע ברידער פון העברי פּאַרד, דעם בעוואוסטען אַמעריקאַנער מיליאָנער און אויטאָמאָביל־קעניג, וואָס האָט זיך לעצטענס בעזונדערס קונה שם געווען ביים יודען מיט זיין בעריהמטער „תשובה״.

פאַריגע וואָך האָבען די ברידער קאַרט בעזוכט די רעדאַקציע פון דער יודישער צייטונג אין וואָלקאָוויסק „וואָלקאָוויסקער לעבען״ און אין אַ פּריוואַטער שמועס מיט דעם רעדאַקטאָר, איבערגעגעבען אינטערעסאַנטע איינצעלהייטען וועגען זיך און זייער בעריהמט געוואָרענעם ברודער.

הויך־געוואַקסענע, פעסט־געבויטע, מונטערע און לעבענסלוסטיגע — מאַכען זיי אַ סימפּאַטישען איינדרוק און זעהען אויס ווי נישט נאָך זייערע יאָהרען. חסן נישט די גרוי־גראָהע האָר, וואָס בעדעקען זייער קאָפּ און פּנים, וואָלט מען געקענט מיינען, אַז דאָ שטעהען מענשען פון מיטלען עלטער.

דערציילענדיג זיך פון די צייטונגען אַז זייער ברודער האָט געביטען זיין מיינונג בנוגע זיינע פיינדליכע בעציהונגען צו יודען, זענען זיי געקומען צו דערמאָנען איהם פּערזענליך, דורך דער פערמיטלונג פון דער יודישער צייטונג, וועגען זיין חוב אַלס ברודער, אפשר וועלען אַזוי אַרום זיך דערוועקען אין איהם זיינע אַמאָליגע ברידערליכע געפיהלען און ער וועט אויך אין בעצוג צו זיי ווערען אַ „בעל־תשובה״.

דערביי האָבען זיי איבערגעגעבען פאָלגענדע פּרטים, וואָס וואַרפען אַ שיין אויף זיין פערגאַנגענהייט און גיבען אַ גענויע שילדערונג פון זיין כאַראַקטער:

מיט עטליכע און זעכציג יאָהר צוריק איז זייער פאָטער הענריך געקומען אַהין און דייטשלאַנד, פון אַ דאָרף ביי נייוויי־דעל, אַרום פראַנקפורט אם אָדער. די פאַמיליע איז בעשטאַנען פון 12 פּערזאָן: פאָטער און מוטער, 5 ברידער (גוסטאַוו, ראָבערט, יוליוס, הענריך און אַלבערט) און 5 שוועסטער. פון דער דאָזיגער פאַמיליע לעבען היינט נאָר די ערשטע דריי ברידער. דער יונגסטער ברודער אַלבערט איז ערשט פאַראַיאָהרען געשטאָרבען אין עלטער פון 64 יאָהר.

דאָ איז דער פאָטער זייערער אַ לענגערע צייט געווען אויפזעהער אין גוט מאַטשולנע, 10 קילאָמעטער פון וואָלקאָוויסק, ביים פריץ אָלענסקי. די קינדער ווידער, אונטערוואַקסענדיג האָבען זיך פערנומען מיט ערד־אַרבייט, אָדער מיט שלאָסעריי.

הענריך, אויסלערנענדיג זיך די אַרבייט ביי איינעם פון די ברידער, איז אַנגעקומען אַלס שמיד צום בעקאַנטען פריץ שעגען און פעטרישאָווצע, דאָרט, וואו היינט געפינט זיך די סטאַציע „ניי־וואָלקאָוויסק״. הענריך האָט אין זיין אַרבייט אַרויסגעוויזען אויסערגעוועהנליכע פעהיגקייטען און האָט געשט׳ט אין גאַנצען געגענד אַלס ספּעציאַליסט אין זיין פאַך. פלעגט זיך טרעפען ערגעץ־וואו ביי אַ פריץ אַ קאָמפּליצירטע שטיקעל אַרבייט, וואָס האָט געפאָדערט אַ בעזונדער טיפע קענטעניש, איז מען גלייך געגאַנגען צו הענריך׳ן, „דעם מייסטער מיט די גאָלדענע הענט״, ווי מ׳האָט איהם געווענליך גערופען.

אין דער פרייער צייט פלעגט הענריך ליב האָבען צו „מייסטערווען״ און אויסשטעלען פערשידענע אַנטיקען, פון וועלכע אַלע פלעגען אַרבייטן אין גרויס התפעלות.

איינמאָל איז ער געקומען אַהיים קיין מאַטשולנע און מיט שמחה דערציילט, אַז ער האָט אויסגעטראַכט אַזאַ מין מאַשינעריע, וואָס קען שנעל פערפיהרען 25 פוד משא פון מאַטשולנע ביז וואָלקאָוויסק — אַ שטח פון 10 קילאָמעטער — בענוצענדיג דערצו בלויז 4 פונט בענזין. דאָס איז געווען אַ קליינער אויטאָמאָביל־שיף אויף 3 רעדער, וואָס ער האָט אַליין אויסגעשטעלט.

די דאָזיגע שטיקעל אַרבייט זיינע האָט אַרויסגערופען גרויס פערוואונדערונג און אויסערגעוועהנליכע פּראַיעקטפּראָפירונג ביי די אַלע, וואָס האָבען געהאַט די מעגליכקייט צו זעהן זיין „טשאַרטאָפּכייקאַ״ (טייוועל־שטופּער), ווי די אַרומיגע דאָרפישע פויערים האָבען עס אַ נאָמען געגעבען. די מערבעוואוסטזיניגע צוזעהער האָבען איהם פּראַפעציַיט אַ גלענצענדע צוקונפט, אויב נאָר ער וועט זיך אַרויסרייסען פון דער איינענער דאָרפישער סביבה אין דער ברייטער וועלט אַריין...

אין גיכען איז ער טאַקע אַוועק קיין אַמעריקאַ און דאָרט עולה לגדולה געוואָרען.

סענסאַציאָנעלע געשיכטע,

ווי אַזוי אַ יודישע כלה־מיידעל איז אַ האַלבע שעה פאַר דער חופּה געראַטעוועט געוואָרען פון איהר פערפיהרערישען חתן.

ווילנא. — וועגען אַ סענסאַציאָנעלער געשיכטע, ווי אַזוי אַ יודיש מיידעל איז אַ האַלבע שעה פאַר דער חופּה אָפּגעראַטעוועט געוואָרען פון אַ פערפיהרערישען מאַן, ווערט איצט אַ סך גערעדט אין ראַיאָן פון יודישע גאַס. די דאָזיגע געשיכטע קלינגט פּשוט ווי אַ פאַנטאַזיע פון אַ ראָמאַניסט.

אָנגעהויבען האָט זיך די מעשה פון דעם, וואָס אַ טאָכטער פון ווילנער יודישע בעלי־בתישע עלטערן, האָט זיך בעקאַנט מיט אַ יונגערמאַן. וועמען ס׳איז געלונגען צו פאַנגען איהר מיידעלשע האַרץ.

אַ לענגערע צייט איז מען זיך סתם אַמומגעגאַנגען צוזאַמען. ענדליך האָבען זיי זיך ערקלערט אין ליבע און זיי זענען געוואָרען חתן־כלה. די עלטערן פון מיידעל זענען אויך געווען צופרידען פון שידוך. דער חתן איז זיי געפעלען געוואָרען און אַלץ איז געגאַנגען כשורה.

מ׳האָט בעשלאָסען מאַכען אַ חתונה און מ׳האָט זיך געגרייט צו איהר מיט אַלראָס גוט — כיד המלך.

מען האָט שוין געהאַט פונאַנדערגעשיקט צו אַ גרויסער צאָהל קרובים און געסט איינלאַדונגס־קאַרטען אויף דער חתונה.

דער טאָג פון דער חתונה, האָט זיך אָנגערוקט. די קרובים און געסט זענען זיך שוין געווען צוזאַמענגעפאָהרען אויף דער שמחה. די טישען זענען שוין געווען סערווירט צו דער גאָך חופּה־סעודה און די קלעזמער האָבען בעגעגענט די מחותנים און געסט מיט אַ פרעהליכער חתונה־האַפּקע. דער חתן איז שוין אויך געווען אין זאַל און מען האָט בלויז געוואַרט אויף דער כלה.

די כלה האָט אָבער נעלאָזט וואַרטען, זי האָט זיך געפּוצט און געגרייט זיך צו דער חופּה. זי איז שוין געווען איינגאַנצען אָנגעטאָן און פאַרטיק צו פאָהרען צו איהר חתונה. די חבר׳טעס האָבען זיך נאָך אַביסעל געפאַרעט אַרום איהר, וועלענדיג די כלה זאָל אויסזעהן וואָס שענער און טאַטע־מאַמע האָבען זיך צוגעקוקט מיט צושטראַהלטע פּנים׳ער און געקליבען נחת פון זייער גליק.

פלוצלינג עפענט זיך די טיר און אין צימער קומט אַריין אַ פרעמד אומבעקאַנ...

טע פרויען, אַלעמענס בליקען האָבען זיך געווענדעט צו איהר.

אַ וויילע איז די אַריינגעקומענע שטיין געבליבען ווי אין אַ פערלעגענהייט נאָר באַלד האָט זי זיך אָבער געווענדעט צו אַלע אַנוועזענדע בזה הלשון:

— כ׳ווייס, אַז באַלד דאַרף פאָרקומען אַ־ער חופּה, כ׳וויל אייך, חלילה, נישט אָפּרעדען פון דער חתונה און וויל אייך קיין סקאַנדאַלען ניט מאַכען. זייט אָבער וויסען, אַז דער, מיט וועמען איהר געהט איצט פערבינדען אייער לעבען, האָט מיך אומגליקליך געמאַכט, ער האָט מיך פערפיהרט און איך בין פון איהם מעוברת. צו אייך האָב איך קיין טענות ניט, אָבער איך וואָרען אייך, אַז אין אַ פּאָר חדשים אַרום וועל איך ווערען אַ מוטער. דאַן וועל איך קומען מיט מיין קינד צו אייך אין שטוב און ער וועט מוזען דאָס קינד אויסהאַלטען, ווי אויך מיך. דאָס איז אַלץ, וואָס איך האָב אייך צו זאָגען און ווייטער טוט אייך, ווי איהר פערשטעהט...

און די אַריינגעקומענע האָט זיך בעגאָסען מיט טרעהרען.

אויפגעהערט די געשיכטע זענען די אַנוועזענדע און קודם־כל דאָס כלה־מיידעל, געבליבען ווי געטראָפען פון אַ דונער. וואָס ס׳האָט זיך ווייטער אָפּגעטון, קענט איהר זיך שוין פאָרשטעלען. דאָס כלה־מיידעל איז געפאַלען אין חלשות, די קרובים זענען געשטאַנען ווי צומישט. די חבר׳טעס האָבען אָנגעהויבען צו מינטערן די כלה. אין שטוב איז פון אַ שמחה געוואָרען אַ טרויער. ס׳האָט זיך געפּיהלט, אַז ס׳שפּילט זיך אָפּ אַ טראַגעדיע.

און דער סוף פון דער טראַגישער געשיכטע?

די פערזאַמעלטע געסט האָבען פערלוירען דאָס געדולד צו וואַרטען אויף דער כלה. ס׳איז אָבער באַלד צו זיי אָנגעקומען אַ ספּעציעל געשיקטער שליח, וועלכער האָט געמעלדעט, אַז צוליב דער פּלוצלינגער קראַנקהייט פון דער כלה׳ס פאָטער ווערט די חתונה לייַדער דערוויַיל אָפּגעלעגט. דער פּייַעזענדער חתן האָט דערשמעקט, אַז ער איז אַריינגעפאַלען און האָט זיך אומבעמערקט אַרויסגערוקט פון חתונה־זאַל און נעלם געוואָרען, ווי אין וואַסער אַריין.

מען האָט אויסגעפאָרשט די געשיכטע און ס׳האָט זיך אַרויסגעוויזען פאַר ריכטיג. דאָס כלה־מיידעל איז פון עגמת נפש קראַנק געוואָרען. אויך איהר פאָטער האָט פון דער געשיכטע בעקומען אַ האַרץ־פעהלער — אָבער זיי טרייסטען זיך דערמיט, וואָס גאָט האָט זיי געהאָלפען געראַטעוועט צו ווערען פון אַ פערפיהרער.

גאָלד, בלוט און פרויען.

אַ ראָמאַן פול מערקווירדיגע איבער־לעבענישען און לײדענשאַפטען.

(115־טע פאָרטזעצונג.)

— וואָס איז געשעהן? ווער איז עס? וועמען האָט פּאַסירט אַן אומגליק? האָט די אַלטע גרעפין געפרעגט נייגעריג.

נאַני האָט זיך אָנגעבויגען צו איהר גאַנץ נאָהנט און האָט איהר שטילער היים געזאָגט:

— איך קען עס נאָר זאָגען אייך, גרעפין. אייער טאָכטער אָבער טאָר דערפון נישט וויסען. זי וואָלט זעהר פיל לייַדען.

ער האָט אַפילו געזאָגט שטילערהייט, אַז עלווירא זאָל זיי נישט הערען. זי איז אויסגעשפּרונגען פון איהר שטוהל און איז צוגעלאָפען דעם באַראָן.

— רעדט, באַראָן — האָט זי אויסגערופען — דערציילט אין דער הויך וואָס איז געשעהן?

— איך קען עס נישט אַרויסזאָגען, ליבע עלווירא! עס איז שרעקליך! עס איז שוידערהאַפט. פרעגט ליבער גאָרנישט, טייערע עלווירא!

— מיין הער, איהר פּייניגט מיך דאָך מעהר מיט די דאָזיגע ווערטער ווי מיט דער ערצעהלונג אַליין — האָט עלווירא געזאָגט מיט אַ פאָרוואורף און האָט דערביי געציטערט ווי אין פיבער.

איהר האַרץ האָט איהר געזאָגט, אַז עפּעס דאָס האָט פּאַסירט מיט אַרטור׳ן, איהר קענט אייך גאָרנישט פאָרשטעלען, וואָס פאַר אַ שרעקליך אומגליק עס האָט פּאַסירט.

— איז ער געשטאָרבען? — האָט עלווירא געפרעגט.

— דאָס וואָלט שוין געווען פיל בעסער פאַר איהם — האָט נאַני געזיפצט.

— אַלזאָ, וואָס איז מיט איהם געשעהן? — האָט עלווירא אויסגערופען בייז.

— רעדט, באַראָן! איך ווייס דאָך, וועמען איהר מיינט. איהר מיינט אַרטור דעם באַראָן פאָן באַטיאַני.

נאַני האָט געזעהן, אַז ער קען זיך שוין מעהר נישט מאַטערן. ער מוז אויסזאָגען אַלץ. יעצט איז שוין די העכסטע צייט.

— יאָ, גרעפין עלווירא, איהר האָט געטראָפען — האָט ער ענדליך געזאָגט שטילערהייט — דעם באַראָן פאָן באַטיאַני האָט געטראָפען אַ שווער אומגליק. ער האָט געמאַכט פאַלש געלד און מען האָט איהם געכאַפּט.

— דאָס איז אַ ליגען! דאָס איז אַ שענדליכער ליגען! דאָס איז קיינמאָל נישט געשעהן און עס קען נישט זיין! אַרטור פאָן באַטיאַני קען זיך נישט בעשעפטיגען מיט מאַכען פאַלש געלד! — האָט עלווירא אויסגערופען אויסער זיך.

— יעצט בין איך רוהיג. יעצט בין איך זיכער, אַז עס איז אַ ליגען. אַרטור פאָן באַטיאַני האָט געמאַכט פאַלש געלד! דאָס איז אומעגליך!

נאַני האָט געקוקט אויף איהר מיט שטוינען. ער האָט איצט געזעהן, ווי הייס, ווי טריי און ריין זי ליבט אַרטור׳ן.

— עס טוט מיר זעהר לייד, גרעפין עלווירא, אייך צו זאָגען נאָכאַמאָל, אַז איך האָב זיכערע נאַכריכטען, אַז דער באַראָן פאָן באַטיאַני איז אַרעסטירט און עס זענען דאָ זיכערע בעווייזען, אַז ער איז אַ פערברעכער.

אַך! דאַן האָבען שלעכטע מענשען איהם אונטערגעוואָרפען דאָס פאַלשע געלד. נאָר בעסער אויף דער קלאָגע איז נישט וואָהר. דער באַראָן פאָן באַטיאַני איז גאָרנישט אַרעסטירט. ער איז גאָרנישט בעשולדיגט, אַז ער מאַכט פאַלש געלד. דאָס האָבען שלעכטע מענשען אויסגעטראַכט, ווייל זיי ווילען בעשמוצען זיין נאָמען.

— איך האָב דערהאַלטען מיינע נאַכריכטען פון אַ זיכערען אָרט — האָט נאַני בעמערקט.

— פון וועמען האָט איהר זיי דערהאַלטען? ווער האָט זיי אייך מיטגעטיילט?

— איך בין היינט געפאָהרען שפּאַצירען און בין פערבייגעגאַנגען דעם שלאָס באַטיאַני. פון שלאָס זענען אַרויסגעקומען זשאַנדאַרמען און אַ הויכער בעאַמטער פון בודאַפּעשט. איך האָב געפרעגט. וואָס זיי האָבען געטון אין שלאָס באַטיאַני, האָבען זיי מיר געענטפערט, אַז זיי האָבען דאָרט געמאַכט אַ הויז־אינטערזוכונג. ווען זשאַנדאַרמען האָבען געזוכט ביי איהם אין שלאָס מוז דאָרט עפּעס זיין.

עלווירא האָט פערדעקט איהר געזיכט מיט ביידע הענט און אָנגעהויבען צו וויינען.

— דאָס קען נישט זיין! דאָס איז אומעגליך! אַ באַראָן פאָן באַטיאַני טוט עס נישט! אַ באַראָן פאָן באַטיאַני איז נישט פעהיג אויף אַזעלכע זאַכען!

— איך אַליין גלויב עס אויך נישט גרעפין עלווירא — האָט נאַני אויסגערופען — איך ווייס זעהר גוט, אַז אַרטור פאָן באַטיאַני איז אַן ערהרען־מאַן, אַזוי ווי מען האָט איהם געהאַלטען ביז־אַהער. איך וואָלט אויסגעקראַצט די אויגען דעם, וואָס וואָלט זיך ערלויבט צו זאָגען אַ שלעכט וואָרט אויפ׳ן באַראָן. לייַדער, האָט פּאַסירט אַזעלכעס, וואָס איך מוז גלויבען.

עלווירא האָט נישט געענטפערט. די טרעהרען האָבען זי געוואָרגען און זי האָט נישט געקענט אַרויסרעדען אַ וואָרט.

— וויינט נישט, עלווירא! — האָט נאַני זי געהאַלט טרייסטען — וויינט נישט, ליבעס פרייַלין! ווען ער איז ווירקליך אַ פערברעכער, ווען עס איז וואָהר, וואָס די זשאַנדאַרמען האָבען מיר וועגען איהם געזאָגט. דאַן איז ער דאָך נישט ווערט, איהר זאָלט וויינען איבער איהם. אייערע טרעהרען זענען צו טייער, איהר זאָלט זיי פערגיסען איבער אַזאַ לומפּ. איז עס אָבער ליגען, האָט איהר נישט איבער וואָס צו וויינען.

— וואָס רעדט איהר באַראָן? אַרטור איז אַ שווינדלער? אַרטור האָט געמאַכט פאַלש געלד? דאָס קען נישט זיין! דאָס איז אומעגליך!

— פאַרוואָס איז עס אומעגליך, טאָכטער? — האָט זיך פּלוצלינג די אַלטע גרעפין אַריינגעמישט. ער איז אָרים, ער האָט נאָר אַ קליין שטיקעל ערד אַרום זיין שלאָס, ער קען נישט לעבען אין בודאַפּעשט ווי אַ מאַגנאַט פון די איינקינפטען פון זיין לאַנד. ער האָט געמוזט עפּעס טון. עס האָבען זיך געפונען מענשען, וועלכע האָבען איהם פאָרגעלעגט צו מאַכען פאַלש געלד און ער האָט עס געטון.

— זעהט איהר, דאָס קען זיין! — האָט נאַני אויפגערופען — איהר זענט ווירקליך אַ קלוגע פרוי, גרעפין מאַקי! איהר פערשטעהט עס בעסער פון די יונגעלייט. אַ קלייניגקייט צו זיין אַן אָרימאַן! אָרימקייט קען דאָך דערפיהרען צו דעם גרעסטען פערברעכען.

— וואַרט, לאָז מען פריהער זיך איבערציַיגען, אויב אַלץ איז וואָהר. איך גלויב נאָך נישט, אַז אַרטור איז אַרעסטירט. איך גלויב נאָך נישט, אַז מען האָט איהם בעשולדיגט, אַז ער מאַכט פאַלש געלד — האָט עלווירא אויסגערופען.

— איך האָף אויך, אַז איהר וועט אויפגעפינען, אַז עס איז ליגענט — האָט נאַני געזאָגט.

— וואָס וועט אָבער זיין, אז עס וועט זיך אַרויסווייַזען, אַז אַלץ איז וואָהר? — האָט די גרעפין מאַקי געפרעגט.

(פאָרטזעצונג קומט)

די נשמה פון דער פרוי.

די מיינונג פון גרויסען אינדישען פּאָעט טאַגאָר וועגען דער פרויען־פראַגע

פון קלאַראַ לעווין.

די וועלט איז שטענדיג גרייט צו הערען, וואָס איהרע אויסדערוועהלטע האָבען צו זאָגען וועגען די גרויסע, אָדער אפילו די קליינע פראַגען אין לעבען. דאָס שטילסטע וואָרט פון אַ בעריהמטען מענשען הילכט אָפּ איבער דער וועלט, ווי צווישען פון אומצעהליגע מענשען, און שטענדיג הערט מען אויפמערקזאַם אפילו, ווען דאָס וואָרט איז גאַנץ באַנאַל.

גאַנץ באַנאַל איז, צווישען אונז גערעדט, דאָס, וואָס ראַבינדראַנאַט טאַגאָר, דער גרויסער אינדישער פּאָעט, זאָגט אין אַן אינטערוויו אין „טיימס״ וועגען דער נשמה פון פרויען און זייער „מיסיע״. אָבער דרך־ארץ — עס רעדט ראַבינדראַנאַט טאַגאָר.

וואָס קלערט ער, האָט מען איהם געפרעגט, וועגען דעם שטרעבען פון דער מאָדערנער פרוי צו פולשטענדיגער גלייכהייט מיט די מענער אין פּריוואַטען און געזעלשאַפטליכען לעבען.

„מיר פערגעסען״, זאָגט טאַגאָר, אַז די פרוי איז נישט דעם מאַנ׳ס קאָנקורענט, נאָר אַ העלפער, וועלכע פילט אויס זיין לעבען. עס וואָלט איהר דערנאָר געבראַכט ווייניג נוצען, ווען זי זאָגט זיך נאָך אַזעלכע זאַכען, וועלכע העלפען נישט פערשעהנערען דאָס לעבען״.

דרינגט אַרויס דערפון, אַז זי דאַרף נישט פאָדערען קיין גלייכבערעכטיגונג מיט מענער?

ביין, זאָגט דער פּאָעט, נישט דאָס אַלץ, וואָס ער מיינט, איז אָט וואָס: זאָל זי נישט פערגעסען, אַז זי האָט אַ מיסיע אין לעבען, וואָס איז נישט די־זעלבע, ווי די מיסיע פון מאַן, עס איז קיין ספק נישט, אַז זי איז דעם מאַנ׳ס שותפ׳טע אין לעבען, אָבער שותפות הייסט פאַר קיין פאַל נישט קאָנקורענץ.

ער רעדט וועגען דעם פונדאַמענטאַלען אונטערשיד צווישען מאַן און פרוי. ווען נישט דער דאָזיגער אונטערשיד, וואָלט דאָס לעבען געווען אַזוי לאַנגוויליג, אַז עס וואָלט נישט כדאי געווען צו לעבען. די אַנדערשקייט פון דער פרוי, צום גליק, מאַכט אַזוי אינטערעסאַנט און קאָמפּלעטירט זייער געמיינזאַמען לעבענס־טאַנץ.

זי איז די קראַפט, וועלכע אינספּירירט צו דעם טאַנץ, זאָגט דער פּאָעט, זי איז די אורזאַך פון דעם מאַנ׳ס שעפערישקייט און גרויסקייט. אומבעמערקט פערזייט זי אין זיין מח די זוימען פון דער דאָזיגער גרויסקייט און איהר ווירקונג איז אַזוי שטיל און אומבעמערקט, פיהלט ער אָפט אפילו נישט, אַז דאָס האָט ער איהר צו פערדאַנקען זיינע אויפטואונגען.

אָט די ווערטער טאַגאָר׳ס דערמאָנען אָן איינעם פון זיינע לעצטע לידער „דער דאַנקבאַרער״. ער זאָגט דאָרט: „און דאָך ווייס איך, אַז נאָר ווייל דו האָסט מיך ליב געהאַט, איז אַזוי רייך אויפגעגאַנגען אין מיין גאַנצען לעבען די גרעסטעניש פון מיינע לידער און בעגאַנגען אין אומענדליכע פאָרמען און ריטמען״.

אַלזאָ, די פרוי געפינט איהר דערפילונג אויף אַן אַנדער וועג, ווי דער מאַן. איהרע נויטען און פערלאַנגען זענען אַנדערע, דער מאַן דאַרף האָבען רויש און פרייהייט. און וואָס די פרוי דאַרף האָבען איז נישט פרייהייט, כאָטש ער זאָגט דאָס נישט מיט׳ן האַרבען וואָרט, נאָר אָנגעשטרענגט געפיהל. מיט אַנדערע ווערטער, די פרוי געפינט איהר דערפילונג אין ליבע, דער מאַן אין טאַטען, וועלכע פאָדערן פרייהייט.

די נאַטור, זאָגט אַרויס טאַגאָר אַ גאַנץ אינטערעסאַנטען געדאַנק, האָט אַביסעל פערזעהן דעם מאַן און אַ סך מעהר זיך אָפּגעגעבען מיט דער בעשאַפונג פון דער פרוי. האָט דער מאַן בעצאָהלט דער נאַטור מיט איהר איינענער מטבעת און ערלויבט זיך זי ווי ווייט מעגליך צו איגנאָרירען. אָט ווייזט ער אָן, ווי בודהאַ האָט פערצייטענס פערלאָזען זיין ווייב גאַפּאַ, כדי פריי נאָכצוגעהן דעם רוף פון זיין גייסט. ער האָט בעזיגט אין זיך זיין נאַטירליכע ליבע צום ווייב. דאָס איז געווען אַן אמת מענליכער שריט. אַלא עס זענען פאַראַן אַ סך פרויען, וועלכע פיהלען אַן אמת׳ן דראַנג צו פרייהייט, האָט דערויף טאַגאָר אַ פערטיגען ענטפער, אַז די דאָזיגע פרויען זענען נישט „ווייבליך״. זיי זענען מענליכע פרויען, פונקט ווי עס זענען פאַראַן ווייבליכע מענער. אָבער ביידע טיפען זענען נישט כאַראַקטעריסטיש פאַר זייערע געשלעכטער.

און נישטאָ אין דעם קיין שום בעליידיגענדעס פאַר דער ווירדע פון פרויען, סיידען עס איז אַ בעליידיגונג, וואָס די נאַטור האָט זי בעשאַפען אַזוי און נישט אַנדערש. מיט איין וואָרט. אַזוי ווי מענער און פרויען אונטערשיידען זיך גרינטליך צווישען זיך, מוזען זיי ממילא האָבען אַנדערע וועגען און צילען. דאָס איז דער הויכער ווילען פון דער נאַטור, אַז דער מאַן זאָל נישט זיין דאָס עכאָ פון דער פרוי, אָבער די פרוי דאָס עכאָ פון מאַן.

ווען אַ פרוי האָט ווירקליך ליב, האָט זי ליב מיט׳ן גאַנצען האַרצען, מיט יעדען פיבער פון איהר בשמה. דעריבער ווען עס קומט צו אַן ענטשלאָסענעם מאָמענט, קען זי גיכער אַלצדינג מקריב זיין, ווי דער מאַן.

„דענקט איהר נישט״. האָט מען געפרעגט טאַגאָר׳ן, „אַז אַ פרוי קען הרטה האָבען און ליידען, ווען זי ענטשליסט זיך אויס ליבע אויף אַזאַ שריט, וועלכען די געזעלשאַפט וויל נישט מוחל זיין״?

„געוועהנליך האָט אַ פרוי קיין חרטה נישט, סיידען די ליבע פון מאַן ווערט אָפּגעקיהלט. און ער ווערט אָפּגעקיהלט. ווען ער איז מקריב צוליב דער ליבע זיין אַרבייט, זיין בערוף אין לעבען. מיט דער צייט געפינט ער אויס, אַז ליבע קען איהם נישט פערבייטען דעם דאָזיגען פערלוסט. אויב אַזאַ איבערבריך געשעהט אין איהם נישט, איז עס נאָר דערמאָלט, ווען ער געהערט צו דער קאַ־

(ענדע — זייט 6. זייט)

יודישע פאבריקאנטען-קאנפערענץ

שטעלט פעסט, אז דער עקספארט פון לאדזשער סחורות קיין אמעריקא האט די בעסטע אויסזיכטען אויף ערפאלג.

פערזאמעלטע זאגען זיך מיט גרויס צופרידענהייט ארויס וועגען דער אקציע פון דער „פעדעראציע פון די פוילישע יודען אין אמעריקא", וואס איז דא איינגעלייטעט געווארען דורכ'ן „לאדזשער טאגעבלאט".

אויסגעארבייט דורך יודישע ארבייטער.

Danksagung!

Da mein Sohn jahrenlang schwer an Epilepsie, Fallsucht und Krämpfen gelitten u. schon über zehn Jahre gesund ist, so gebe ich aus Dankbarkeit unentgeltliche Auskunft wie dieselbe behandelt wurde. Rückporto beifügen.

Ludwig Weiss, Mülheim an der Ruhe, Kuhlenstrasse 1.

זאל פילהארמאניע נארוטאוויטש 20.

לעצטע 4 פארשטעלונגען

פון אנא און היימאן יאקובאוויטש פון זומער-סעזאן

היינט מאנטאג, 9 אווענד גרויסע פאלקס-פארשטעלונג פון 80 גר. ביז 2.50

די פוילישע חתונה 10 בילדער מיט געזאנג, טענץ פון טאמאשעווסקי.

רעזשיסירט דורך היימאן יאקובאוויטש.

הויפט-ראלען: שיינדעלע—אנא יאקובאוויטש, יאקא ציגיינער—ה. יאקובאוויטש.

דינסטאג, דעם 20-טן 9 אווענד צו ביליגע פרייזן

איהר גרויסער סוד לעבענס-בילד אין 4 אקטען מיט געזאנג

און טענץ פון זאלאטארעווסקי. רעזשיסירט דורך היימאן יאקובאוויטש.

הויפט-ראלען: אנא—יאקובאוויטש, פראפעסאר זיידעל—היימאן יאקובאוויטש.

מיטוואך, דעם 21-טן 9 אווענד צו ביליגע פרייזן

די רומענישע חתונה

אין 4 אקטען מיט געזאנג און טענץ פון שאר.

הויפט - ראל דבורה—אנא יאקובאוויטש.

ס'נעמט אנטייל: די אנגאזשירטע ארטיסטען פון ריגא אסתר זעווקינא, ישראל בירנבוים, פר' בעזמאן מאכאראווסקא, פאדערמאן. ה"ה: אריעל, אייזענבערג, באלבירסקי, האמבורגער, מאכאראווסקי, נייהויז, פאליאנסקי, צווילינג.

רעזשיסער-פיהרער: בעזמאן. בינע-לייטער: מאכאראווס.

מוזיקאלישע לייטונג: ל. וועלמאן. בילעטען אין קאסע פון פילהארמאניע.

טוך-לאגער

— פון —

G. E. RESTEL & Co.

Piotrkowska 100,

Telefon 5-47.

איז בעקאנט אין די ווייטסטע קרייזען פון לאדז און אומגעגענד איז דורך דעם אומצוי פון לאקאל בעדייטענד פערגרעסערט איהר אונטערנעהמונג. צוליב פערגרעסערן פון לאגערן האט די פירמא די מעגליכקייט צו אפערירען א רייכען אויסוואהל פון פערשידענע שטאפען גוט, ביליג און פאסענד פאר יעדען געשמאק, צופרידענשטעלענדיג דעם פערלאנג פון די געעהרטע קונדשאפט.

די פיערושע ברינגאדא און דער „אינטערנאציאנאל" אויף א מיטינג פון די סאנאטארען אין פילהארמאניע.

(אי) אין פילהארמאניע-זאל איז געלעגען פארגעקומען א וואהל-מיטינג פון דעם אזוי גערופענעם „בלאק פראצע-נישע ראבאטניטשע" (סאנאטארען) צו דער פערזאמלונג זענען געקומען זעהר פיל אנהענגער פון די קאמוניסטען און לינקע פפ"ס, וועלכע האבען געמאכט ... ספר'דיגע צווישענרופען די רעדנער און צום סוף האט זיך געהערט דער געזאנג פון אינטערנאציאנאל. די סאנאטארען האבען געענטפערט מיט „מי פיערושא ברינגאדא". עס איז ענטשטאנען א טו-מעל און דער מיטינג האט געמוזט ווער-רען אויפגעלעזט.

בודאפעשטער חזן אין „אימפעריאל".

דער בערימטער בודאפעשטער חזן ה' ליבערמאן וועט היי-יאהר דאווענען די ימים-נוראים מיט א גוט אנגעשטודירטען כאר אין זאל „אימפעריאל".

ה' ליבערמאן איז גוט בעקאנט אין די חזנ'ישע קרייזען און יעדער ליבהאבער פון אמת'ער יודישער נגינה וועט זיכער אויסנוצען די געלעגענהייט צו הערען דעם בודאפעשטער חזן.

ווילנער חזן זשוזאוויטש שוין אנגעקומען קיין לאדז.

נעכטען איז אנגעקומען קיין לאדז דער בעריהמטער ווילנער חזן זשוזאוויטש, וועלכער וועט דאווענען אין ימים-נוראים מיט א גוט איינשטודירטען כאר אין „פילהארמאניע"-זאל.

דאס דאווענען פון דעם בעוואוסטען ווילנער חזן האט ארויסגערופען א גרויסע פעראינטערעסירונג צווישען דער לאדזשער יודישער בעפעלקערונג.

לאדזשער כראניק.

יאהרגאנג 1909 ווער דארף זיך היינט רעגיסטרירען?

(ג) היינט, מאנטאג, דעם 19-טען סעפטעמבער דארפען זיך רעגיסטרירען די אלע יונגעלייט, וואס זענען געבוירען אין יאהר 1909.

אין רעגיסטראציע-ביורא טראווגוטא 10 דארפען זיך היינט מעלדען אלע, וואס זענען געמעלדען אין לאדז און וואוינען אויפ'ן שטח פון 1-טען פאליציי-קאמיסאריאט און זייערע פאמיליען-נעמען הויבען זיך אן מיט Sz, T, U, W, Z, Ź, ווי אויך אלע, וואס וואוינען אין 7-טען קאמיסאריאט און זייערע נעמען הויבען זיך אן מיט R., S, Sz, T, U, די רעגיסטראציע דויערט פון 8 פריה ביז 3 נאכט. יעדער מוז מיטנעמען זיינע דאקומענטען.

סך-הכל פון 15. ציוני. קאנגרעס בעריכטס-פערזאמלונג אין „התאחדות"

די ציוניסטישע ארבייטס - פארטיי „התאחדות" ארדענט איין דינסטאג, דעם 31. סעפט. א בעריכטס-מיטינג אויף וועלכען די דעלעגאטען צום 15. קאנגרעס די ה"ה סיים-דעפוטאט א. לעווינזאהן און ד"ר טארטאקאווער וועלען רעפערירען א. ד. ט.: דער סך-הכל פון 15. ציוני. קאנגרעס אין באזעל.

הכנות צו די שטאט-ראט-וואהלען אין לאדז.

יודישע וועהלער, קאנטראלירט די וועהלער-רשימות!

(:) נעכטען, אין דריטען טאג, ווען די וועהלער-רשימות זענען ארויסגעלעגט אין די קרייז וואהל-קאמיסיעס, וואו די וואהל-בערעכטיגטע קענען קאנטראלירען צי זיי פיגורירען אין די רשימות, ...

די פליישער וועלען נישט געהן מיט די האנדווערקער.

(ג) אין פליישער-פעראיין (פעטערקאווער 24) קומען פאר די לעצטע טעג ווי-צונגען מכח די וואהלען צים שטאט-ראט. אין די בעראטונגען בעטייליגען זיך די ...

העס און אייזערנע דרענגער אויף א וואהל-מיטינג פון די רעכטע ג. פ. ר.

(§) נעכטען 11 פריה איז אויף דער זאוווישא גאס (באלוט) פארגעקומען א וואהל-מיטינג ...

פוילישע וואהל-ליטעראטור.

פון יוד. דעמ. וואהל-בלאק.

זרובבל קומט דעם מיטוואך קיין לאדז.

מיטוואך ה. 21 ד. ח. קומט צו אונז אין שטאט דער בעוואוסטער רעדנער און ארבייטער-פיהרער זרובבל.

דער ה' זרובבל קומט יעצט צוריק פון זיין רייזע איבער דרום-אמעריקא: ארגענטינא, בראזיליען, אורוגוואי, וואו ער האט אלס פארשטעהער אי וו. פארזיצענדער פון דער צענטראלער יודישער שול-ארגאניזאציע אנגעפיהרט א ברייטע הילפס-אקציע לטובת די יודישע שולען ביי אונז אין פוילען.

לכבוד זיין אנקומען, קומט פאר מיטוואך א זייגער 8 אווענד א פייערליכער קבלת-פנים אין קינא-טעאטער „אימפעריאל".

די יודישע ארבייטער אין לאדז, גרייטען זיך זעהר שטארק צו דעם דאזיגען יום-טוב.

מוזיקאלישע נאטיצען.

גרויסער ערפאלג פון ראדאמסקי-קאנצערט.

דער גענעראל-סעקרעטאר פון הילפס-פעראיין וועגן דער יוד. קאלאניזאציע אין סאוו.-רוסלאנד.

מאסקווע (יט"א) פערלאזענדיג מאסקווע, האט דער גענעראל-סעקרעטאר פון „הילפס-פעראיין פון די דייטשע יודען" ד"ר וויששניצער אין א געשפרעך מיט דעם יט"א-פארשטעהער אין מאסקווע ערקלערט, דאס ער האט באזוכט די קאלאניעס פון אלע דריי געגענדען פון כערסאנער און קריוואראגער ראיאן, ווי אויך פון קרים. די קאלאניעס האבען אויף איהם געמאכט זעהר א גוטען איינדרוק האט ד"ר וויששניצער געזאגט. מען פאהרט א טאג, א צוויי און דריי און מען טרעפט זיך אלץ אויפ'ן יודישען באדען.

דער מענשען-מאטעריאל איז העכסט באפרידיגענד. מיט קליינע אויסנאהמען באציהען זיך די קאלאניסטען צו זייער איצטיגער באשעפטיגונג ווי צו זייער שטענדיגער באשעפטיגונג. נישט נאר די ארבייטענדע עלעמענטען, נאר אפילו געוועזענע קרעמער און לופט-מענשען טראכטען נישט פון אומקעהרען זיך צוריק אין שטאדט. מיר האבען זיך זיכער פערזיכערט אלע בריקען — האבען געוועזענע קרעמער געזאגט. דער איצטיגער לעבען איז שווער אבער רוהיגער. נישט געקוקט אויף דער אנגעשטרענגטער ארבייט אין א טייל פון די קאלאניעס (כערסאנער דיסטריקט) איז די שטימונג פון די קאלאניסטען א מוטיגע. די עקאנאמישע לאגע פון די קאלאניסטען, וואס האבען זיך באזעצט אין דעם ערשטען און צווייטען יאהר פון דער קאלאניזאציע, פערבעסערט זיך וואס ווייטער, אלץ מעהר, אבער אפילו א טייל פון די דאזיגע קאלאניסטען גרייכען זיך נאך און א געוויסער שטופע. די לעבענס-באדינגונגען פון דער נייעסטער טייל קאלאניסטען און נאך אלץ געגנג שווער און עס וועט נאך נעמען לאנג דויערן ביז זיי וועלען אונטערקומען צו זייערע ווירטשאפטען.

וואס אנבעלאנגט דעם קולטורעלען און מעדיצינישען מצב פון די קאלאניעס, איז הגם דער „דזשאינט" און דער „אזעט" האבען שוין פיל געטאן אויף דעם געביט, דאך איז עס זעהר וויכטיג נאך און פערגלייך מיט די פערהעלטנישען. עס זענען נויטיג שולען, אמבולאטאריעס, עס פעהלען בעדער, אמבולאטאריעס א. אז וו.

ד"ר וויששניצער האפט, אז זיין באזוך אין די קאלאניעס וועט ברענגען דערצו, אז דער „הילפס-פעראיין" זאל וואס שנעלער צוטרעטען דורכצופיהרען און לעבען זיין פלאן פון מעדיצינישער הילף אין די יודישע קאלאניעס. אין וואס פאר א מאס די הילף וועט זיך אויסדריקען אין דער נאהענטסטער צוקונפט קאן מען נאך פארלויפיג נישט וויסען.

א צענטראל-שטעלע פאר יודישע עמיגראנטען-שוץ אין וויען.

וויען (יט"א) לויט דער איניציאטיווע פון פרעזידיום פון דער יודישער קהלה אין וויען איז דא פארגעקומען א קאנפערענץ וועגען דעם שאפען פון א צענטראל-שטעלע פאר דער יודישער עמיגראנטען-שוץ אין וויען. אין דער קאנפערענץ האבען זיך באטייליגט חוץ די פארשטעהער פון די וויענער יודישע קהלה אויך פארשטעהער פון פערבאנד פון די עסטרייכישע קהלות, אין נגרויס, לינץ, אינסברוק און זאלצבורג ווי אויך א פארשטעהער פון דער צענטראל-שטעלע פאר עמיגראנטען-שוץ און טשעכא-סלאוואקיען.

דער לייטער פון דער הילפס-שטעלע פאר יודישע וואנדערער-שוץ אין בערלין ה' ארלעראנדל האט געהאלטען אן'אויספיהרליכען רעפערעט וועגען דער מע-טהאדיק פון די ענליכע איניציאטיוען אין דייטשלאנד, טשעכאסלאוואקיען, פוילען, האלאנד און בעלגיען און האט פארגעלעגט צו שאפען אזא אינסטיטוציע אויך אין וויען. דער וויצע-פרעזידענט פון דער יודישער קהלה אין וויען, ד"ר לע-וועגהארץ האט ערקלערט, אז די וויענער קהלה איז גרייט צו שאפען א צענטראל-שטעלע פאר יודישער וואנדערער-שוץ און האט אויסגעדריקט די האפנונג, דאס די דאזיגע איניציאטיווע וועט אונטערשטיצט ווערען דורך די איבריגע קהלות אין עסט-רייך. נאך אן'אויספיהרליכער דיסקוסיע איז באשלאסען געווארען צו שאפען אן'ארגאניזאציע פאר'ן יודישען וואנדערער-שוץ אין עסטרייך און פערשטענדיגונג מיט די אנאלאגישע אויסלענדישע אר-גאניזאציעס.

ערמארדעט אנ'ארבייטער פון פאוסט'ס פאבריק.

דעם מארד וואלען האבען אויסגעפיהרט זיינע בעקאנטע.

פאביאניק, (טעלעפאניש פון אונזער קארעספאנדענט) אין א דארף נישט ווייט פון פאביאניק, האבען די טערביי-געהער בעמערקט ליגען א הרוג. די אויס-פארשונג האט פעסטגעשטעלט, אז דער הרוג איז אנ'ארבייטער פון פאוסט'ס פאבריק. וועלכער איז ערשט מיט א טאג פריהער אוועק מיט זיינע גוטע ברידער אין א שענק אויף א הולאנקע, דערנאך זענען זיי אוועק אויף א שפאציר הינטער דער שטאט.

אין צוזאמענהאנג דערמיט האט די פאליציי ארעסטיאט אייניגע ארבייטער, אויף וועלכע ס'איז פארהאן א חשד, אז זיי האבען א שייכות צום מארד.

„דזשאינט" אבגעשטעלט זיין טעטיגקייט אין תל-אביב.

ירושלים (יט"א) מיט א קורצע צייט צוריק האט דער „דזשאינט" אב-געשטעלט זיין טעטיגקייט אין תל-אביב. אלס סבה ווערט אנגעגעבען, וואס עס זע-נען מעהר נישטא קיין מיטלען פאר'מצ-זעצען די טעטיגקייט. דער בודזשעט פון „דזשאינט" איז געווען אויסגעשטעלט ביז דעם 1' סעפטעמבער.

די אנטי ימים-נוראים-קאמפאניע האט זיך אנגעהויבען.

מאסקווע. (י. ט. א). די יודישע קאמוניסטישע פרעסע האט געעפענט די יעהרליכע אנטי-ימים-נוראים-קאמפאניע מיט א רייהע ארטיקלען און נאטיצען: און האנען קומען רעליגיעזע „יום-טובים", „ארום דעם אלטען שימעל", גרייט א ווידערשטאנד דעם „ימים-נורא'ימדיגען אנגריף פון דער שווארצער קנופיע" און אנדערע עהנליכע ארטיקלען האבען גע-עפענט די אנטי-רעליגיעזע קאמפאניע פון היינטיגען יאהר.

די נשמה פון דער פרוי.

(ענדע פון זייט 4).

טענאריע פון ווייבליכע מענער.

פאר טאגאר'ן איז דער מאן בטבע א זוכער, א פארשער. דעריבער קען איהם קיין שום ערפאהרונג, נישט צופרידענ-שטעלען, אויב זי פערשטעלט איהם דעם ווייטערען וועג. ליבע קען זיין א גרויסע ערפאהרונג, א גרויס ליכט, אבער אזא, וואס זאל בעליינטען זיין נישט געצאמט טען וועג. אויב ער פערזיכערט, אז ער קען זיך איינגאנצען אוועקשענקען דער ליבע, רעדט ער זיך עס נאר איין. איז עס נאר א צייטווייליגע פערבלענדעניש, געגען וועלכער זיין איינגענער נאטור מוז שפעטער רעבעלירען. דער מאן קען געגליכען ווערען צו א פיל פערצווייג-טען בוים, וועלכער דארף רוים, פרייע לופט, זאפט און און רעגען, און ווען איהר רייסט איהם אויס פון די ווארצלען, ליידט ער שמערצליך. אבער דאס ווייב איז בלויז א קריכפלאנץ, וואס קען עקזיסטירען און געדייהען נאר ארום-וויקלענדיג זיך ארום דעם בוים.

דערפאר זעהען אזוי פיל מענערשע לעבענס אהעק מיט'ן רויך, ווייל זיי האבען אלץ מקריב געווען פאר ליבע און ערקלערט, אז ליבע אליין איז גע-נוג אויף אנצופילען דאס לעבען.

לויט טאגאר'ס מיינונג איז עס דורכ-אויס נישט אמת בנוגע דעם מאן, אבער עס איז פולשטענדיג אמת בנוגע דער פרוי.

דערפון דרינגט שוין, אז א פרוי, ווען זי האט אויפריכטיג ליב, טאר גאר נישט דערלאזען, אז א מאן זאל אויס ליבע צו איהר אלצרינג מקריב זיין אין לע-בען. זי מוז האבען אין זינען, אז אין אזא פאל צאהלט ער פאר איהר ליבע א פרייז, וועלכען ער קען זיך נישט ערלויבען צוליב דעם פשוט'ען פאקט, וואס ער איז א מאן און נישט קיין פרוי.

און טאגאר מיינט נישט, אז אויב די לאגע איז אזוי, ווי ער מאהלט זי, איז די פרוי פערמשפט פון דער נאטור צו זיין אומגליק — אלץ אוועקצוגעבען פאר ליבע און נישט קענען ערווארטען די זעלבע מסירת נפש פון דעם מאן ער האלט נישט, אז עס איז טראגיש, די פרוי גיט זיך אוועק נישט נאר אויס ליבע צום מאן, נאר אויך צוליב איהר דראנג צו מוטערשאפט און געפינט אין דעם איהר פולשטענדיג גליק. אלע א פרוי חיל גארנישט ווערען מוטער, זאגט טאגאר, אז אזא זאך איז אונמעג-ליך. זי וויל יא, נאר איהר דאכט זיך, אז זי וויל נישט. מוטערשאפט איז די אקס פון דער וועלט, די גרויסע קראפט, וועלכע ווירקט אונזיכטבאר אין אינטער-גרונט פון אונזערע געפיהלען און גע-דאנקען און דערגעהט אפט אפילו נישט צום בעוואוסטזיין. זי איז דער געהיימער דראנג, וועלכער שטעהט הינטער אלע אונזערע וויכטיגע האנדלונגען און פרא-גען, כאטש מיר ערקלערען זיך זיי אויף אנ'אנדער אופן.

און רעדענדיג וועגען פרויען צולאזט ער זיך וועגען דער שעהנקייט פון מסירת נפש — ווען דער קרבן ווערט געבראכט פון דער פרוי, נישט, חלילה, פון מאן.

„מיר בעגרייפען קיין זאך נישט, ביז עס ווערט א טייל פון אונזער וועזען און מיר ווערען נישט בערייכערט מיט קיין זאך, ביז מיר בעצאהלען נישט דעם פרייז פאר דער בערייכערונג. אויב מיר זשאלעווען דעם פרייז, איז ליבע נישט מעהר, ווי א פוסטע מליצה. מיר קענען נישט בעהמען קיין זאך, ווען עס איז אינז פשוט געגעבען. מיר מוזען עס ווערט זיין, פערדינען עס און פערניסען דערפאר אונזער בלוט".

דרוקזאכן
אלערליי

ווערען שנעל און פראמפט אין דער פיינסטער אויס-פיהרונג און די מאדערנסטע שריפט אויסגעפערטיגט.

סלעפסידרעס
(מארעס-אנצייגען)
ווערען אין פערלויף פון 2 שעה געדרוקט און אויסגעקלעפט איבער דער גאנצער שטאט.

בוכדרוקעריי
ע. און מ. האמבורסקי
פיעטריקאווער 6, טעל. 47.

נאך קורצע און שווערע ליידען איז געשטארבען אין עלטער פון 74 יאהר אונזער טייערע און נישט-פערגעסענע מוטער און גרויס-מוטער

נ"ע

גיטעל אשת ר' פסח ז"ל ניסניעוויטש

די לוי' קומט פאר היינט, מאנטאג, כ"ב אלול תרפ"ז 3 א זייגער נ"מ פון טרויער-הויז פיעטריקאווער 3, וועגען וואס עס טיילען מיט אין גרויס צער

די טיפטרויערנדע פאמיליע.

הכחשה.

אין שייכות מיט דער אויפפאדערונג פון ה' רובין מארדקאוויטש, פאמארסקא 25, וואס איז געווען געדרוקט אין „לאדזשער טאגע-בלאט" פון 17. סעפטעמבער 1927, ערקלער איך, אז דאס שטימט נישט מיט דער ווירקליכקייט, פאר די פאלשע עפענטליכע בעשולדיגונג אויף אונזער פירמע גיב איך דאס איבער דער פראקוראטור.

מיט אכטונג מ. האסמאן.

לעזט אויפמערקזאם!

נאך א פולשטענדיגער רעארגאניזאציע פון מיין ווערקשטעל, עמפעהל איך די ג' קונדשאפט פון אייגענער אויסארבייטונג אין א גרויסע אויסוואהל

געבעטע שטיהל

נעדעקט מיט לעדער, גאבעליז, מאראקא, זייד, ווי אויך גאבעליז און זייד-

קאזעטקעס, מאטראצען

פון פערשידענע סארטען, טישען און טישלער (אהאלע) גאנדאלקעס אטאמאנס אלעס לויט פאריזער מאדעלען פון עכט טרוקען האלץ. לאנגטערמינינע גאראנטיע. צוגענגליכע פרייזען און בעסטע בעדינגונגען.

בעפאר איהר קויפט, בעט איך און בעדינגט צוערשט מיך צו בעזוכען און זיך איבערצייגען. מיט אכטונג

י. א. וואיטשעכאווסקי
10 נאוואמיעסקא 10

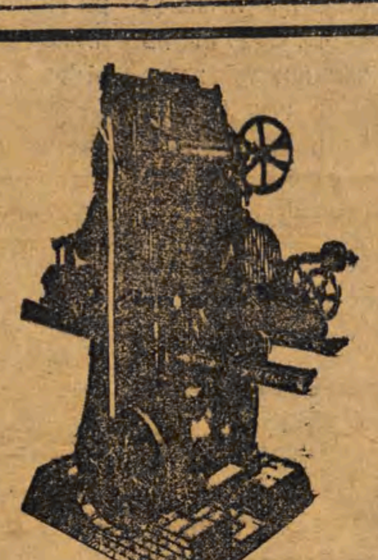

Zjednoczone Fabryki Maszyn
„UNIA"
dawn. C. Blumwe i Syn, Sp. Akc.
BYDGOSZCZ-WILCZAK

(די עלטסטע אין פוילען ספעציאל-מאשינען-פאבריק)
ליפערט אלס ספעציאליטעט:

קאמפלעטע איינריכטונגען פאר האלץ - בעארבייטונג.

מיט אנפראגען זיך צו ווענדען צום פערטרעטער:

Inżynier G. Praszkier,
Łódź, Zawadzka 16a
Tel. 27-52.

א פאס

אויפ'ן נאמען אברהם חיים יחזקאל ארדענטליכער פון בעניסאוו פאוויאט טארנאפאל איז פערלוירען געווארען. אבצוגעבען צו ח. עלענבערג, זיעלאנא 19.
3861

לעזט
— דאס —
„לאדזער טאגעבלאט.

powróciła
Lekarz-Dentysta
M. Lubraniecka-Wołkowicz
Zielona 28
róg Pańskiej
przyjmuje od g. 10—1 i 3—7 pp.

תקעו בחדש שופר
בכסה ליום חגינו
כי חוק לישראל הוא משפט

אין טאמער וועט דיך דיין חבר אפנארען, זאלסטו קומען צו לויפען אין דעם ביורא פיעטרים, 17, דורכגאנג (זאכאדניא 52 ווערט לויט אוסטאוו בעהיסענהאפט ערלע-דיגט אלערליי ביטעס, קלאוווזלעס זא-בעזופיעטשעניעס אויף אלע שטעט אין פוילען, אפעלאציעס, עפאזיציעס, אר-וואלאניעס, רעקורסען, —ווענען קאנ-צעסיעס, פעסער אין קאמיסאר.-זשאנדו-מיטעט אין אלע פאליציי-בעצירקען, שות-פות-אקטען, סטאטוטען, אקטען אינטערציזיעס, אקטען דארא-וויזנעס, סארנע ספראוועס, ווי אויך איבערזעצונגען אין אלע שפראכען.

שנעל, רעיעל און ביליג!

מיט אכטונג י. מאנעלא רעכטסקאנסולענט
פיעטריקאווער 17, זאכאדניא 52.

פאר 12 זל.
לערנט איהר אויס
טאנצען

פאר אנפענגער הייבט זיך אן דער קורס דעם 3-טען פון יעדען חודש. איינשרייבונגען אין דער טאנץ-שולע פאלודניאווא 10.

מיט אכטונג ד. פרידוואלד.

וויכטיג פאר דאמען!

מאכט איך די עלעגאנטסטע דאמען-הימע נאך דער לעצטער פאריזער מאדע און די עלטסטע היטע איבער-ארבייט איך אויך בעזנדער נאר פאר 2.50 זל. געדענקט די אדרעס: 28 זאוואדזקי 28

אין הויף, 2-טען איינגאנג, לינקס פארטער. בעט. מאכע איך שיפאו-וועלור- סא-מעט- און פילץ-היטע אין אלע סארטען און פארבען אין פיינסטער אויספיהרונג. דער פרייז איז נאר אויף א קורצער צייט. נאר פאר 7 זלאטעס

„TOBA"

עס נישט קיין אומגעשיילטע פרוכטען—
טיפוס הערשט אין שטאט!

לעטשניצע
17 זגערסקא 17, טעל. 16-33.
אלערליי קראנקהייטען ווערען עמפאנגען דורך ספעציאליסטען-דאקטוירים פון 9 פריה ביז 6 אוונט.—מאסאזש, עלעקטריזאציע, פאקען-שטעלען, קינסטליכע בערגוואזען-בעשטראלונגען, אימפונגען, גענען שקארלאטינע.

לעזט און אבאנירט דאס
„לאדזער טאגעבלאט"

ZAKŁAD ŚLUSARSKO-MECHANICZNY
F. MOTYL Majster cechowy
Łódź, Zawadzka 19, Tel. 55-42
Firma egz. od r. 1895:

אויספערטיגונג פון זעמטליכע שלאסער און מעכאנישע אויסאר-בייטונג, זאווי פרעסען און פארמיר-אייזען, צענטריפוגען און פערבער - קעסעל. ווי אויך זעמטליכע מאשין - רעפעראטורען.
ספעציאליטעט:
אויסגעגעבענע שוויסונג אויך שניידונג פאר אלע מעטאלען מיט גאראנטיע

אבאנאמענטס-פרייז: פאר א חודש אין פוילען 5 זל., אין פראנקרייך און בעל-גיען—20 פראנק, אין אנדערע לענדער—1,25 דאלאר.

אנאנסען-פרייז: פאר'ן מיליטער-שורה אין טעקסט 16 גר., פריינטאג 24 גר., אין טעקסט 40 גר., פריינטאג 60 גר., נאכ'ן טעקסט 12 גר. פריינטאג, 18. פאר אנאנסען פון אויסלאנד 100% טייערער. אויסער דער טעקסט—מיט 50% טייערער. פון די פרייזען ווערן גיט ארויסגענומען קיין ראבאט.

Redaktor wydawca E. Hamburski, Tłocznia: E. i M.Hamburskich Łódź. Piotrkowska 81